Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 122 (20. 090) • 1988 йил 27 май • жума • Баҳоси 3 тийин.

ДЕМОКРАТИЯЛАШ ОРҚАЛИ — СОЦИАЛИЗМНИНГ ЯНГИ ҚИЁФАСИ САРИ

«Демократиялаш орқали — социализмнинг янги қиёфаси сари» китоби босмадан чиқди.

Бу китобга КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг 1988 йил 7 май куни КПСС Марказий Комитетида оммавий ахборот воситалари, идеология муассасалари ва ижодий союзлар раҳбарлари билан учрашувдаги нутқи, мазкур учрашувга оид бошқа материаллар киритилган. Учрашувда XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига тайёргарлик масалалари муҳокама қилинган эди.

Китобни Сиёсий адабиёт нашриёти босмадан чиқарди.

(ТАСС).

XIX БУТУНИТТИФОҚ ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ШАРАФИГА

СИБИРЛИКЛАР УЧУН ТОШКЕНТДАН УЙЛАР

● Тошкентдаги 1-уйсозлик комбинатидан Қутб доираси яқинидаги Нягань шаҳрига йил бошидан бери ўн минг квадрат метрдан зиёд уй-жой жўнатилди. Бу ерда «Ўзбектюменьжилстрой» махсус поездининг коллективи иккита янги микрорайонни комплекс равишда қурмоқда.

Бу уйсозлик комбинати икки йилдан бери сибирликларга уйлар жўнатмоқда. Ишлар шимолга мосланган беш қаватли уйлардан бошланганди. Шундан кейин комбинат 9 қаватли уйлар ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Бу уйлар иссиқни сақлайдиган полимер наматли уч қаватли панеллардан йиғилмоқда.

Тошкентлик уйсозлар бултур шимолга пландаги 8 минг куб метр ўрнига қарийб 9 минг куб метр темир-бетон плита ортиб жўнатдилар. Шу йил Ғарбий Сибирь нефтчилари ва газчиларига 40 минг квадрат метрдан зиёд уй-жой юбориш мўлжалланмоқда.

(ЎзТАГ).

КПСС Марказий Комитетининг XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига ТЕЗИСЛАРИ

(КПСС Марказий Комитетининг Пленуми 1988 йил 23 майда маъқуллаган)

Мамлакатимиз тарихий аҳамиятга молик чуқур революцион ўзгаришларни бошидан кечирмоқда. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси бу ўзгаришларнинг ташаббускори ва ташкилотчиси бўлиб майдонга чиқмоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленуми, XXVII съезд партиянинг социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, совет жамиятини ҳар томонлама янгилаш, социализмни сифат жиҳатдан янги поғонага олиб чиқиш йўлини белгилаб берди. Бу новаторлик стратегияси КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь ва июнь Пленумларида, Октябрнинг 70 йиллиги байрами кунларида, Марказий Комитетнинг шу йил февраль Пленумида чуқурлаштирилди ва конкретлаштирилди. Натижада жамият турмушининг барча соҳаларини қайта қуриш назарияси ва илмий сиёсатига асос солинди.

Қайта қуришнинг мақсади социализмнинг инсонпарварлик табиати ва бунёдкорлик қудратини тўла-тўкис намоён этишдан иборат. Шу мақсадга эришиш демократия ва ошкораликни ривожлантиришдан, халқнинг ўз-ўзини бошқаруви, туб иқтисодий ислоҳот, жамиятни маънавий жиҳатдан поклашдан, инсоннинг эркин ва ҳар томонлама камол топиши замиридаги ижодий имкониятларни рўёбга чиқаришдан ажралмасдир.

Қайта қуришнинг дастлабки якунлари нималардан иборат, унинг йўлида турган тўсиқларни олиб ташлаш, революцион янгиланиш жараёнига янги қудратли туртки бериш, уни муқаррар тус олдириш учун нималар қилиш керак? Коммунистларни, барча совет кишиларини ғоят тўлқинлантириб турган мана шу саволларга 1988 йил 28 июнь куни Москвада очиладиган XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси жавоб қайтариши керак.

Конференциянинг кун тартиби: 1) КПСС XXVII съездининг қарорлари қандай бажарилаётганлиги, ўн иккинчи беш йилликнинг биринчи ярми асосий якунлари ва қайта қуриш жараёнини чуқурлаштириш соҳасида партия ташкилотларининг вазифалари тўғрисида; 2) Партия ва жамият турмушини янада демократиялаш тадбирлари ҳақида.

Конференция муҳокамасига қўйилаётган масалалар партия ва мамлакат учун ҳаётий аҳамиятга эгадир. Қилинган ишларга реалистик баҳо бериш, эришилган натижаларга жиддий танқид ва ўз-ўзини танқид асосидаги таҳлил позицияларидан ёндашиш, қабул этилган қарорлар қандай бажарилаётганини билиб олиш, биринчи галда эътибор берилишини талаб қилаётган масалаларни ўткир қилиб қўйиш, ижобий тажрибани умумлаштириш, олға томон бундан буёнги ҳаракат истиқболини белгилаб олиш лозим бўлади.

Шу масалалар хусусидаги мунозара учун платформа тарзида КПСС Марказий Комитетининг ушбу Тезислари таклиф этилади.

1. Қайта қуриш жамиятда принципиал янги ғоявий-сиёсий вазиятни вужудга келтирди. У реалликка айланди, кучайиб бормоқда, ҳар томонлама кенгайиб, жамият турмушининг барча қатламлари ва соҳаларини қамраб олмоқда. Марказий Комитетнинг 1988 йил февраль Пленуми рўй бераётган жараёнларнинг ғоявий моҳиятини онгдаги революция, мафкуравий янгиланиш деб таърифлаб берди. Фикрларнинг амалдаги хилма-хиллиги вужудга келаётганлиги, ғоялар ва манфаатларнинг ошкора таққосланиши — давримизнинг ўзига хос белгисидир. Шу туфайли совет кишилари ўзларининг интеллектуал ва маънавий имкониятларидан тўлиқроқ фойдаланиш, ижтимоий турмушга активроқ қўшилиш имконига эга бўлмоқдалар.

Қайта қуриш платформасида ишчилар синфи, деҳқонлар, зиёлилар, барча социал кучларнинг сиёсий жипслашуви рўй бермоқда. Совет кишилари ўз меҳнати ва ижтимоий фаоллиги билан мамлакатдаги революцион ўзгартишларни тобора амалий равишда қўллаб-қувватламоқдалар. Ҳозир бу — ижтимоий тараққиётдаги бош тенденциядир, қайта қуриш биринчи босқичининг энг муҳим якунидир.

Шу билан бирга қайта қуриш жараёни зиддиятли тарзда, қийинчиликларни бартараф этиш, янгиликнинг эскилик билан кураши орқали содир бўлмоқда. Қолоқ, бюрократик онг сарқитлари, айниқса, яшовчан экани маълум бўлиб қолди. Социализм тўғрисидаги догматик тасаввурларнинг тарафдорлари ўз позицияларидан секинлик билан воз кечмоқдалар. Экономикага ва турмушнинг бошқа соҳаларига раҳбарлик қилишнинг тазйиқ ўтказишдан иборат эски усулларини сақлаб қолишга уринишлар бўлмоқда.

Мана шу салбий ҳодисаларни бартараф этмай туриб, муваффақиятли равишда илгари силжиб бўлмайди, қайта қуришнинг кенг миқёсли вазифаларини ҳал этиш мумкин эмас. Ғоявий-сиёсий ишнинг назарий савиясини кўтариш, социализмнинг энг муҳим масалалари хусусидаги ижодий мунозараларни чуқурлаштириш зарур. КПСС Марказий Комитети фикрлар хилма-хиллигини қўллаб-қувватлаш билан бирга мунозаралар социализм заминидагина ва социализм манфаатлари йўлидагина самарали бўлишини таъкидлайди. Мунозаралар сиёсий мухолифликка, социал кучларнинг парокандалашувига олиб бормаслиги керак, бу эса бутун жамиятимиз учун энг зарур вазифаларнинг ҳал этилишини чигаллаштирган бўлур эди.

Тарихнинг кўпгина ўткир масалаларига ҳам шу гап тааллуқлидир, кейинги вақтларда бу масалаларга қизиқиш ғоят кучайди. Партия рўй-ростлик ва ошкоралик, ўтмишимиз ва ҳозирги кунимиз муаммоларини эркин муҳокама қилиш сиёсатини изчиллик билан ўтказаверади, чунки фақат шундай сиёсатгина совет жамиятининг маънавий соғломлашувига, унинг инсонпарварлик табиатига ёт бўлган ҳамма иллатлардан халос бўлишига кўмаклашади.

Социализмнинг мақсадлари ва қадриятлари тўғрисидаги масалагина эмас, шу билан бирга шу мақсадларга эришиш воситалари, уларга эришиш йўлида қанча инсоний куч-ғайрат сарфланиши тўғрисидаги масала ҳам биз учун асло бефарқ эмас. Ўтмишда асоссиз сиёсий айбловлар, бедодликлар қурбони бўлган кишиларнинг шон-шарафини тиклаш — бизнинг партиявий ва гражданлик бурчимиздир.

Бизга партияда ва жамиятда фикрларни таққослаш, танқид ва ўз-ўзини танқиднинг доимий ҳаракатлантирувчи механизми керак. Ошкоралик сиёсатининг шак-шубҳасиз ғалабалари мустаҳкамланиши ва кўпайтирилиши лозим. Мамлакатимизда тарихан вужудга келиб қарор топган, ҳозир демократиялаш жараёнлари билан узвий равишда бирга қўшилаётган бир партияли система шароитида бу ҳаётий аҳамиятга молик масаладир. Бу ўринда ленинча ёндашув жуда муҳим. В. И. Ленин фракциячиликни қоралаш билан бирга партиядаги ўртоқларни у ёки бу масалаларда бошқача фикрда бўлганликлари учун таъқиб этишга қатъиян қарши бўлган эди. Доимий, амалий сиёсий мулоқот, мунозара маданияти, ички ва ташқи сиёсат масалалари хусусида кенг хабардорлик, жамоатчилик фикрини ўрганиш ва эътиборга олиш партия турмушининг ажралмас белгилари бўлиб қолиши керак.

2. Марказий Комитетнинг апрель Пленумидан кейин иқтисодий ва социал тараққиёт муаммолари партия фаолиятида жуда муҳим ўрин олиб келди.

Турғунлик йиллари мамлакатни иқтисодий кризис ёқасига келтириб қўйганлиги маълум. Хўжалик юритишнинг экстенсив, аслида чиқимдорлик системасининг умри бутунлай тугади. Хўжалик структураси, техникавий даражаси ҳозирги талабларга мос келмай қолди. Бошқарувнинг буйруқбозлик-маъмуриятчилик усуллари ғоят жиддий тўсиққа айланди. Ишлаб чиқаришни, унинг самарадорлигини ўстириш, аҳолининг турмуш даражасини ошириш тўхтаб қолди. Кўпгина социал масалалар эътибордан четда қолди. Мамлакатнинг молиявий хўжалиги анчагина издан чиқди, кадрларнинг масъулияти ва меҳнат интизоми бўшашиб кетди.

Партия олдида мамлакатни турғунлик ҳолатидан чиқариб олиш, иқтисодий вазиятни соғломлаштириш, халқ манфаатларини кўзлаб ривожланиш йўлини ўзгартириш, жаҳон фан-техника тараққиёти ва иқтисодий ривожланишнинг олдинги марраларига жадал чиқиб олишни таъминлаш учун узоқ муддатли характерга эга бўлган тадбирлар комплексини ишлаб чиқиб, амалга оширишдан иборат мураккаб вазифа пайдо бўлди.

Биринчи қадам сифатида халқ хўжалигида энг оддий тартиб ўрнатиш ва интизомни мустаҳкамлаш, кадрларга талабчанликни ошириш, одамларнинг бемалол ишлашига ҳалақит бераётган бюрократик усулларнинг чидаб бўлмайдиган кўринишларини тугатиш соҳасида катта иш авж олдириб юборилди.

Фан-техника тараққиётини ривожлантиришни, бутун экономиканинг техникавий даражасини ошириш негизи бўлмиш машинасозликни модернизациялашни кўзлаб, янги структуравий сиёсатни амалга оширишга киришилди. Иқтисодий ва ташкилий соҳада маҳсулот сифатини оширишга кўмаклашадиган аниқ-равшан чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Социал соҳани ривожлантиришга маблағ ажратишнинг ўтмишда қўллаб келинган «қолдиқ принципи»га қарама-қарши ўлароқ уй-жой қурилишига ва соғлиқни сақлашга, халқ маорифини ривожлантиришга ва маданиятнинг моддий базасини мустаҳкамлашга, бошқа социал мақсадларга маблағ ажратиш кўпайтирилди.

Раҳбарликнинг асосан маъмурий усулларидан иқтисодий усулларига ўтишни, коллективлар ва айрим ходимларнинг ўз меҳнати натижаларидан манфаатдорлигини оширишни таъминлайдиган туб ислоҳотни ишлаб чиқиб, амалда татбиқ этишга зўр куч-ғайрат сарфланди. Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги, кооперация, якка тартибдаги меҳнат фаолияти ҳақидаги Қонунларнинг қабул қилиниши бу йўлдаги катта босқичлар бўлди. Мамлакатда корхоналарни хўжалик ҳисобига, меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг илғор усулларига, ўзини-ўзи бошқарувга ўтказиш соҳасидаги кенг миқёсли иш авж олдириб юборилди. Бу усуллар меҳнат коллективларининг ташаббусини, одамларнинг омилкорлигини қулф урдиради, энг кўп самарадорлик билан ишлашга ундайди, ҳамма шакллардаги текисчиликни таг-томири билан йўқотишга кўмаклашади, демократиялаш жараёни учун моддий пойдевор яратади.

Партия пудратнинг хилма-хил шаклларини ривожлантириш, мавжуд хўжаликлар доирасида ҳам, шунингдек, бошқа корхоналар ва экономика тармоқларининг ўзаро алоқасида ҳам кооперативларнинг кенг тармоғини вужудга келтириш орқали колхоз ва совхозларнинг имкониятларини ҳар томонлама рўёбга чиқариш йўлини тутди.

Икки-уч йил туб иқтисодий ўзгартишлар учун етарли муддат эмас, албатта. Биз туб иқтисодий ўзгартишларнинг бошланғич босқичида, ўзига хос ўтиш даврида турибмиз. Давлат корхонаси тўғрисидаги Қонун ҳамда хўжалик ислоҳотига тааллуқли бўлган бошқа қарорлар шу йилдангина амал қила бошлади, аммо улар ҳам ҳали тўла куч билан ишлаётгани йўқ, чунки улар беш йилликнинг ўрталарида, эскирган нархлар шароитида, ишлаб чиқариш воситаларининг улгуржи савдоси йўлга қўйилмаган бир пайтда, тақчиллик тугатилмаган шароитда жорий этилди. Фан-техника тараққиёти соҳасида ишлаб чиқилган ва кучга киритилган энг катта программалар дарҳол самара бера олмайди.

Мана шуларга қарамай ижобий силжишлар рўй бермоқда. Энг муҳими шуки, кризисли вазиятга айланиб кетиш хавфи бўлган салбий ҳодисаларнинг кучайишини тўхтатишга, бу тенденцияларни енгишга, бундан буён муттасил олға силжиш учун муайян шарт-шароитни яратишга муваффақ бўлинди.

Гап саноат маҳсулотини кўпайтириш суръатлари оширилганлиги, асосий фондларни ишга тушириш кўпайтирилганлиги ва бошқа миқдор кўрсаткичлари яхшиланганлиги ҳақидагина бораётгани йўқ. Мана шу кўрсаткичларга бирмунча соғлом иқтисодий негизда эришилганлиги муҳимдир. Ўтган йили илк бор миллий даромадни ўстиришнинг ҳаммасига меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига эришилди. Замонавий техника ва технология намуналарини яратишда дастлабки умидбахш натижалар пайдо бўлди. Қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш бирмунча кўпайди.

Социал соҳада ҳам вазият ўзгарди. Кейинги икки йил ичида ишчи ва хизматчиларнинг ўртача ойлиқ иш ҳақи қарийб 6 процент, колхозчиларнинг меҳнат ҳақи эса 8,9 процент ошди. Ҳар йили фойдаланишга топширилган уй-жой ўн биринчи беш йилликдагига нисбатан 15 миллион квадрат метр миқдорида кўпайди. Ўлим камайди ва туғилиш кўпайди, алкоголизмга ва ичкиликбозликка қарши чора-тадбирлар бунга кўп жиҳатдан кўмаклашди.

Ижобий натижалар яққол кўриниб турибди, аммо улар мамлакатнинг социал-иқтисодий тараққиётида туб бурилиш бўлганлиги ҳақида гапириш учун асос бермайди. Очиқ-ойдин чиқимдорлик характеридаги экономиканинг «чигаллашиб кетган» структураси ҳозирча сақланиб турибди. Миллий даромадни кўпайтириш, ресурсларни тежаш юзасидан берилган топшириқлар бажарилмаяпти. Машинасозлик режалаштирилганидан кўра сустроқ ривожланмоқда. Электрон саноатининг юқори сифатли маҳсулотлари, янги конструкцион материаллар ҳали ҳам етишмаяпти.

Истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни илдам ривожлантиришга оид топшириқларнинг барбод этилишига, айниқса, тоқат қилиб бўлмайди. Аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашдаги қийинчиликлар бартараф этилгани йўқ. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва уларнинг сифатини ошириш, товар оборотини ўстириш топшириқлари бажарилмади. Товар-пул мувозанатининг бузилиши, давлат бюджетидаги камомад жорий ишлаб чиқаришга ва ислоҳот боришининг ўзига салбий таъсир қилмоқда.

Ислоҳот ўтказила бошлаши билан вужудга келган имкониятлардан мутлақо етарли фойдаланилмаяпти. Конференцияда бунинг сабабларини чуқур ўрганиш лозим. Хўжалик юритишнинг бир системасидан иккинчисига ўтиш нақадар қийин бўлмасин, хўжалик ходимларимиз ва бутун-бутун коллективларимиз бир қисмининг эскича, қолоқ фикрлаши, одатдаги усул ва услубларга ёпишиб олишга, эскичасига яшаш ва ишлашга интилиши замирида кўпгина иллатлар яшириниб ётибди.

Бир қанча министрликлар ва идоралар, хўжалик органларининг бюрократик позицияси иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш соҳасидаги чора-тадбирларни кўп жиҳатдан бўғиб қўяётганлиги кўриниб турибди. Кўп ҳолларда давлат буюртмаси, иқтисодий нормативлар ва бошқарувнинг бошқа янги усуллари ниқоби остида аслида эски маъмуриятчилик тазйиқи сақланиб қолмоқда. Тармоқ министрликлари даражасидаги қайта қуриш корхоналардаги қайта қуришдан яққол орқада қолмоқда. Шу муносабат билан иқтисодий ислоҳотнинг моҳиятини бузадиган, корхона тўғрисидаги Қонунга бевосита ёки бавосита путур етказадиган хатти-ҳаракатларни муросасизлик билан қоралаш керак.

Турмуш монополизмга, турғунликка ва консерватизмга қарши ўткир чора сифатида иқтисодий мусобақалашувни ривожлантириш каби жиддий масалани ҳам ўртага қўймоқда.

СССР Госплани, СССР Госснаби, СССР Молия министрлиги, Иттифоқ тармоқ министрликлари ва идоралари, республикалар хўжалик органларининг, корхона ва ташкилотларнинг фаолияти ҳозирги аҳволни эътиборга олиб таҳлил этилиши ҳамда баҳоланиши керак. Барча тармоқларнинг корхоналари хўжалик ҳисобига ва ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ўтказилиши муносабати билан бу нарса, айниқса, муҳимдир. Қайта қуришнинг дастлабки босқичидан сабоқ чиқариб, иқтисодий ислоҳот принципларини тўла-тўкис амалга оширишни ҳал этувчи муаммоларни тезроқ ечиш зарур. Ишлаб чиқариш воситаларининг улгуржи савдосига ўтиш жадаллаштирилсин, кредит-молия системасини такомиллаштириш чоралари амалга оширилсин, нарх-наво ва нарх белгилашнинг ислохоти пухта тайёрланиб, ўз вақтида ўтказилсин. Шундай қилмай туриб корхоналарнинг ҳақиқий тўла хўжалик ҳисобини, меҳнат коллективларининг чинакам мустақиллигини жорий этиб, кооперация ҳаракатини ривожлантириб, экономиканинг самарадорлигини ошириб ва пировард натижада, халқ фаровонлигини ўстириб бўлмайди. Шу билан бирга чакана нархларни қайта кўриб чиқиш аҳолининг турмуш даражасига зарар етказмайдиган тарзда амалга оширилиши кераклигини таъкидлаш лозим.

Кучли социал сиёсат — партия фаолиятидаги асосий устун соҳалардан биридир. Шу боисдан ҳам ўн учинчи беш йиллик планини ишлаб чиқиш чоғида иқтисодий тараққиётнинг социал йўналиши диққат марказига қўйилиши керак. Совет кишиларининг сифатли озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини имкони борича қисқа муддатда қондириш биринчи ўринга қўйилиши лозим. Бозорни зарур турдаги ва юқори сифатли халқ истеъмоли моллари билан тўла-тўкис таъминлаш, замонавий хизмат соҳасини вужудга келтириш масалалари шу вазифа билан ёнма-ён туриши керак. Уй-жой қурилиши суръатларини янада оширишни кўзда тутиш, соғлиқни сақлашни ва халқ маорифини яхшилашнинг қабул этилган программалари рўёбга чиқишини таъминлаш зарур.

Табиий муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги куч-ғайратларни ошириш, мамлакатдаги экологик вазиятни тубдан яхшилаш чора-тадбирлари комплексини амалга ошириш энг муҳим вазифалардан биридир.

Ишлаб чиқариш характеридаги вазифалар орасида, КПСС XXVII съезди қарор қилганидек, машинасозлик, электроника, приборсозлик ва станоксозликнинг база тармоқларини жадал ривожлантириш программаси биринчи ўринда турибди. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ва капитал маблағ сарфлаш соҳасидаги структуравий сиёсатни тубдан ўзгартиришга келгуси йилдан бошлабоқ янада қатъият билан киришиш, айни вақтда жуда қаттиқ иқтисод қилиш ва ресурс тежаш йўлини, албатта, турмушга татбиқ этиш зарур.

Ўн иккинчи беш йиллик планида белгиланган марраларга эришиш, умуман экономикамизни ва социал соҳани сифат жиҳатдан янги поғонага кўтариш реаллиги шу билан тасдиқланадики, мамлакатда ҳозирнинг ўзидаёқ хўжалик юритишнинг янги шароитида меҳнат унумдорлигини анча оширишга, маҳсулот сифатининг жаҳон даражасига чиқиб олишига муваффақ бўлган неча юзлаб ва минглаб меҳнат коллективлари ишлаб турибди. Бизда барча кўрсаткичлар бўйича белгиланган маромда ишлаётган айрим корхона ва бирлашмалар эмас, бутун-бутун тармоқлар ҳам бор. Хўжаликни яхшироқ юритиш асосида аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш, унинг товарлар ва хизматларга бўлган эҳтиёжларини қондириш соҳасида мамлакатдаги ўртача кўрсаткичдан юқорироқ даражага эришган областлар ва республикалар бор. Илғорларнинг намунасига эргашиш, уларнинг тажрибасидан фойдаланиш, тайёрга айёрлик кайфиятига барҳам бериш, ўз ташаббусини кўрсатиш — хўжалик кадрларининг, барча меҳнат коллективларининг энг муҳим вазифасидир.

3. Қайта қуриш илм-фанни, маорифни ва маданиятни ривожлантириш замиридаги интеллектуал, маънавий имкониятларни ҳар томонлама ривожлантиришни ва улардан энг кўп даражада фойдаланишни назарда тутади.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш ва аввало, унинг авангард технологияларини — микроэлектроника, робот техникаси, приборсозлик, информатика, биотехнологияни ривожлантириш билан, хусусиятлари олдиндан белгилаб қўйилган материалларни вужудга келтириш ва шу кабилар билан боғлиқ бўлган замонавий босқичини эгаллаш партия иқтисодий ва социал стратегиясининг негизидир.

Фан ва техникани ривожлантиришда ижобий ўзгаришлар бошланди, маҳсулотнинг техникавий савиясига талабчанлик ошди, янги илғор маҳсулотларни ўзлаштириш муддатлари қисқарди. Фан-техника ташкилотлари тармоғи тобора эпчиллик билан ишлай бошлади, принципиал янги структуравий ташкилотлар — тармоқлараро фан-техника комплекслари, инженерлик марказлари, муайян вазифаларни ҳал этадиган муваққат коллективлар пайдо бўлди. Мамлакатда 500 дан ортиқ илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ташкил этилади. Илм-фаннинг тажриба-экспериментал базасини мустаҳкамлашга капитал маблағ сарфлаш кўпайди. Илмий ташкилотларнинг хўжалик муносабатлари системасига узвий равишда қўшила бошлаганлиги ҳам муҳим аҳамиятга эгадир.

Шу билан бирга фан-техника тараққиётида муҳим ўзгаришлар рўй бермади. Меҳнат коллективларининг манфаатларини шу муҳим ишга монанд ҳолга келтиришнинг самарали механизмлари ҳозирча топилгани йўқ. Илм-фаннинг моддий базаси ҳамон орқада қолмоқда. Кўпгина раҳбарлар бу масалаларда батамом юқори органларга кўз тутиб, фақат шу куннинг манфаатлари билан яшаш одатидан халос бўлганлари йўқ.

Хўжалик механизмини қайта қуриш фан-техника тараққиётига таъсир ўтказишнинг бош йўлидир. Айни шу механизм ишлаб чиқаришни узлуксиз такомиллаштиришга, маҳсулот сифатини жаҳондаги ҳозирги даражада сақлаб туришга руҳлантириши керак.

Ҳаёт фан-техника тараққиётини бошқаришни такомиллаштириш, идора тўсиқларини бартараф этиш соҳасида қатъийроқ чоралар кўришни талаб қилмоқда. Тегишли министрликларнинг бевосита бошқарувидан чиқарилган тармоқлараро бирлашмалар янги ташкилий формалардан биридир. Шу туфайли илмий тадқиқотлар — техника ва технология — инвестиция — ишлаб чиқариш — реализация — хизмат кўрсатишдан иборат циклни ўзаро боғлиқ тарзда амалга ошириш имконияти ҳам туғилади. Меҳнат коллективлари сансалорликсиз ва идоралар билан келишишларсиз ускуналар ва технологияни тезроқ янгилай оладилар.

Фан-техника тараққиёти проблемаларини социал тараққиётнинг умумий оқимида кўриб чиқиш лозим. Кенг кўламдаги лойиҳалар социал экспертизасининг ўтказилмаслиги экологияга ва инсонга катта зарар келтириши мумкин. Бундай лойиҳаларни ниҳоятда камайтириш, балки тамомила истисно қилиш зарур.

Ҳозирги босқичда жамият олдига қўйилган янги вазифалар қайта қуришнинг барча жараёнларида илм-фан ролини анча оширади. Жамият шундай маррага келдики, энди табииёт, техника ва жамиятшунослик фанларининг барча соҳаларида жиддий ёриб ўтиш талаб қилинади. СССР Фанлар академияси бу ишга тобора кўпроқ ҳисса қўшиши лозим.

Эндиликда социализм фан-техника тараққиётига таянмаган ҳолда муваффақиятли ривожлана олмайди. Ўз навбатида бу тараққиёт социализм билан бирлашиб, жамиятни социал янгилашнинг, унинг олға ҳаракатининг қудратли омилига айланади.

Сиёсатимизнинг инсонпарварлик принциплари жамият маънавий тараққиётини, халқ маорифи ва маданиятини юксалтиришни таъминлашга қаратилгандир. Ўтган уч йил ичида маориф турли босқичлари ва даражаларини ривожлантиришга жиддий эътибор берилди. Халқ таълими системасини қайта қуриш масалалари КПСС Марказий Комитетининг 1988 йил февраль Пленумида кўриб чиқилди. Бизнинг олий ва ўрта мактабимиз кўп жиҳатдан турмуш, фан-техника тараққиёти ва маданий ривожланиш талабларидан орқада қолди. Уни ривожлантиришда сифат ўзгаришларини таъминлаш учун бутун жамият зўр бериб куч-ғайрат сарфлаши керак бўлади.

Қайта қуриш жараёнида совет маданиятини ривожлантириш, одамларни интеллектуал ва маънавий жиҳатдан камол топтириш, талант ва истеъдодларини аниқлаш, шахснинг гражданлик фазилатларини тарбиялаш учун тобора қулай шароитлар яратилмоқда. Зиёлилар бу вазифаларни ҳал этишга катта ҳисса қўшмоқдалар. Илгаридан ишлаб келаётган ва янгидан тузилган бирлашмалар ва ижодий союзларнинг иши анча жонланди. Мамлакат тақдири учун санъаткорнинг масъулияти ҳақидаги масала алоҳида куч билан ўртага қўйилаётир.

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ТЕЗИСЛАРИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

4. КПССнинг қайта қуришга, мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришга қаратилган йўли бошиданоқ совет жамиятини демократиялаш билан, халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқарувини қарор топтириш билан боғланди. Бу жиҳатдан рўй берган ўзгаришлар бебаҳодир. Ҳаққонийлик, ошкоралик, танқид ва ўз-ўзини танқиднинг ривожланиши туфайли мамлакат сиёсий ҳаётининг умумий томир уриши кескин яхшиланди, ишлаб чиқаришни бошқаришда демократик жараёнлар ривожланиб бораётир, эскирган структураларга ва турғунлик ҳолатларига ҳужум бошланди. Аммо шу пайтгача қилинган ишлар — партия ва жамиятни чуқур ва ҳар томонлама демократиялашдан иборат ғоят катта аҳамиятга эга бўлган мураккаб вазифаларни ҳал этиш бўсағаси, холос.

Уч йил ичида экономика, социал соҳа ва маданият борасида эришилган ютуқларнинг объектив таҳлили, қайта қуриш жараёнида вужудга келган проблемаларнинг идрок этилиши совет жамиятининг сиёсий системасини ислоҳ қилиш зарурлиги ҳақидаги хулосага олиб келди. Бу ислоҳотнинг мақсади — кенг меҳнаткашлар оммасини барча давлат ва жамоат ишларини бошқаришга реал жалб этишдан, социалистик ҳуқуқий давлат шаклланишини туғаллашдан иборат.

Бунда Октябрь революцияси туфайли вужудга келган социалистик давлатчиликнинг асосий принципларини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ҳақида гап бормоқда. Бу принциплар ва, аввало, коммунистлар партияси пешқадамлик қилаётган халқ ҳокимияти Ватанимизнинг социал тараққиёт йўлидан бундан буёнги ривожланишининг зарур шартидир. Қайта қуриш натижасида совет жамиятининг сиёсий системаси шахсга сиғиниш оқибатлари, бошқаришнинг буйруқбозлик-маъмурий методлари, бюрократизм, меҳнаткашларнинг ҳокимиятдан четлаштирилиши, партия ва давлат турмуши ленинча нормаларидан чекиниш билан боғлиқ барча иллатлардан холи қилиниши керак. Бу система ички ва халқаро ҳаётнинг ўзгариб турувчи шароитларини ҳисобга олган ҳолда ўз вақтида янгиланишга қобилиятли ва жўшқин бўлиши керак.

5. Қайта қуриш муносабати билан совет жамиятида раҳбар ва ташкилотчи куч бўлган КПССнинг роли янгича намоён бўлмоқда.

КПСС Марказий Комитети партия ишчилар синфининг, барча меҳнаткашларнинг сиёсий авангарди эканлиги ҳақидаги ленинча концепцияга асосланмоқда. Партия марксизм-ленинизм таълимотига асосланиб, ижтимоий тараққиёт назарияси ва стратегиясини, ички ва ташқи сиёсатни ишлаб чиқиши, социалистик янгиланиш идеологиясини шакллантириши, омма орасида сиёсий ва ташкилотчилик ишларини, кадрларни тарбиялаш ва жой-жойига қўйиш ишларини олиб бориши зарур.

В. И. Ленин ҳаёт пайтида ва унинг раҳбарлигида партия худди шу тарзда иш олиб борган эди. Аммо унинг вафотидан кейин ленинча принциплардан чекиниш бошланди, партия учун анъана бўлган мунозаралар эркинлиги тугатилди, коллегиаллик ва партия ички демократияси бузила бошлади. Бундай ярамас практика турғунлик йилларида ҳам муайян даражада сақланиб қолди. Сайлаб қўйиладиган лавозимларни эгаллаш соҳасида чеклашларнинг йўқлиги кадрларнинг янгиланишидан иборат табиий жараённинг бузилишига олиб келди, раҳбар ходимларнинг бир қисми ўз лавозимларини умр бўйи берилган, деб била бошлади, ўзларини нуқсонсиз деб ҳисоблашга ўрганиб қолди, ҳокимиятни суиистеъмол қилди, оддий партия аъзоларига, меҳнаткашларга эътиборсизлик билан қаради.

Вужудга келган вазият КПСС Марказий Комитети, ҳукумат, жойлардаги партия ташкилотлари фаолиятига, коммунистлар активлигига оғир таъсир кўрсатди. Партия органлари Совет ва бошқа давлат органлари ўрнига хўжалик ва маъмурий бошқариш соҳасидаги жорий масалаларни бевосита ҳал этишни тобора кўпроқ ўз зиммаларига ола бошладилар. Бу эса партиянинг асосий функцияларини амалга оширишга салбий таъсир кўрсатди, унинг сиёсий ва ғоявий таъсири заифлашувига олиб келди, ижтимоий тараққиётнинг кўпгина проблемаларини жиддийлаштирди.

Партия вужудга келган аҳволга мардонавор ва ўз-ўзини танқид руҳида баҳо бериш учун ўзида куч топа олди. Партия қайта қуришни бошлаб, қадам-бақадам ўзини қайта қурмоқда. Партия ички турмушини янгиламоқда. Бундан буён жамиятга партиявий раҳбарлик ленинча принциплари бузилиши имкониятларини истисно қиладиган сиёсий механизмлар ва гарантияларни яратиш — кечиктириб бўлмайдиган вазифадир.

КПСС Марказий Комитети партия йиғилишларида, меҳнат коллективларида ва матбуотда билдирилган фикрларни ҳисобга олиб, конференцияда қуйидаги таклифларни кўриб чиқишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

Демократик централизм принципи ҳақидаги ленинча тушунчани тўла қайта тиклаш зарур. Бу принципга биноан масалалар муҳокама қилинаётган босқичда мунозаралар эркинлиги ва кўпчилик томонидан қарор қабул қилинганидан кейин ҳаракатлар бирлиги таъминланиши лозим.

Партиянинг давлат билан муносабатларида уларнинг вазифаларини аниқ белгилаб олишдан иборат ленинча принципларга асосланиш керак. Барча партия ташкилотлари СССР Конституцияси ва совет қонунлари доирасида ҳаракат қилишлари шарт. Давлат, хўжалик органлари ва жамоат ташкилотларига бевосита кўрсатма баён қилинадиган қарорларнинг партия комитетлари томонидан қабул қилиниши истисно этилиши лозим. КПСС ўз сиёсий йўлини давлат ҳокимияти органларида, жамият ҳаётининг барча соҳаларида ишлаётган коммунистлар орқали ўтказади.

КПССнинг сиёсий авангард сифатидаги вазифаларидан ва жамиятда рўй бераётган чуқур ўзгаришлардан келиб чиқиб, бошланғич партия ташкилотлари фаолиятини жиддий равишда қайта қуриш керак. Улар ҳар бир коллективнинг сиёсий ўзаги бўлиб қолган ҳолда давлат корхоналари тўғрисидаги, кооперация тўғрисидаги Қонунларда, бошқа Қонун актларида кўзда тутилган вазифаларни бажаришда меҳнат коллективлари ва уларнинг органлари ўрнини босмасликлари лозим. Партия ташкилотлари, аввало, коммунистлар орқали ҳаракат қилиб ва одамлар билан иш олиб бориб, ҳар бир коллектив ўз зиммасига юклатилган вазифаларни тўла-тўкис бажаришига, ўз демократик ҳуқуқларини амалга оширишига эришишлари зарур.

Партия йиғилишлари, партия комитетлари, ҳар бир коммунистнинг партия қарорларини амалга оширишдаги роли ана шу нуқтаи назардан қайта идрок этилиши лозим. Ошкоралик, мунозаралар, танқид ва ўз-ўзини танқид, партиявий биродарлик ва интизом, коллективизм ва шахсий масъулият вазияти тўла-тўкис қайта тикланиши зарур. Партия ташкилотлари турмушидаги жараёнлар ҳозир худди ана шу йўналишда бораётир. Уларни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш керак.

Партия сафларининг сифат состави, коммунистларнинг ўз авангардлик ролларини бажаришлари ҳақидаги масалалар партияда ва жамиятда кенг муҳокама қилинаётир. Шу муносабат билан партия сафлари ўсишини «разнарядка» йўли билан тартибга солиб туриш практикаси партиянинг ўзини ва бутун жамиятни ривожлантиришнинг реал талабларига зид келаётир, деган фикр айтилмоқда.

Ҳамманинг фикрича, партия сафига кираётганларга талабчанликни кескин ошириб, унинг сафларига юксак сиёсий, маънавий ва ишчанлик фазилатларига эга бўлган ҳақиқатан ҳам муносиб кишилар, партиянинг программавий мақсадлари учун эътиқодли курашчилар киришларига эришиш керак. Партияга қабул вақтида меҳнат коллективининг фикрини, албатта, ҳисобга олиш даркор.

Конференцияда КПССнинг навбатдаги съездигача қолган даврда партиянинг ўзини-ўзи тозалаш ва мустаҳкамлашидаги самарали восита сифатида коммунистларнинг ижтимоий-сиёсий аттестациясини ўтказиш мақсадга мувофиқ эканлиги ҳақидаги масала кўриб чиқилади. Партия ташкилотларининг очиқ йиғилишларида коммунистлар ишининг муҳокама қилиниши уларнинг активлигини, ўз коллективлари жамоатчилик ҳаётига, қайта қуриш ишига шахсий ҳиссаларини оширишга хизмат қилади.

КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь Пленумидан кейин тўпланган тажриба асосида партиянинг сайлаб қўйиладиган органларини шакллантириш тартибига ўзгартишлар киритиш керак бўлади. Чинакам беллашув, номзодларнинг кенг муҳокама қилиниши ва яширин овоз беришни нормага айлантириш зарур. Бунда ходимнинг эгаллаб турган лавозими эмас, балки ғоявий, ахлоқий ва ишчанлик фазилатлари, унинг сиёсий обрўси, қайта қуриш учун курашдаги актив позицияси эътибор марказига қўйилиши керак. Коммунистлар барча партия комитетларини сайлаш вақтида мавжуд мандатларга қараганда кўпроқ номзодлар кўрсатиш ҳуқуқига эгадирлар.

Партия комитетлари аъзолари ва секретарлари номзодларини кўрсатиш, муҳокама қилиш ва сайлашнинг бундай тартибини район ва шаҳар партия комитетларидан то иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари ва КПСС Марказий Комитетигача бўлган барча партия органларини шакллантириш жараёнига ҳам ёйиш мумкин бўлур эди.

Район ва шаҳар комитетларидан бошлаб барча партия комитетлари учун ваколатларнинг бир хил муддати — беш йил қилиб тайинлансин. Бунда КПССдаги сайлаб қўйиладиган лавозимларни эгаллаш кетма-кет иккита сайлов муддати билан чекланиб қўйилиши лозим. Сурункасига учинчи муддатга коммунистлар ташаббуси билангина сайланиши мумкин ва бу нарса сайловга қўйиш ҳақида олдиндан қарор қабул қилишни талаб этади. Бундай қарор яширин овоз бериш тартибида партия комитетлари аъзоларининг камида тўртдан уч қисмининг овози билан қабул қилинади.

Партиянинг сиёсий авангард сифатида қарор топишида КПСС Марказий Комитети зиммасига алоҳида масъулият юклатилади. У партия сиёсий йўлининг амалга оширилиши билан боғлиқ бўлган муҳим масалалар Марказий Комитетнинг барча аъзолари иштирокида ва кенг муҳокама асосида ҳал этиладиган бўлиши учун ўз ишида коллегиаллик принципларини бутун чоралар билан ривожлантириши ва мустаҳкамлаши лозим. Конференцияда Марказий Комитет аъзоларининг Пленумлар ўртасидаги даврдаги коллегиал ишининг янги формалари ҳақида киритилиши мумкин бўлган таклифларни кўриб чиқиш керак бўлади. Буларнинг ҳаммаси оқибат натижада партия Марказий Комитетининг роли оширилишига қаратилиши керак.

Янги кучлар доимо қўшилиб туришини таъминлаш учун съездлар ўртасидаги даврда Марказий Комитет составини қисман янгилаш имкониятини кўзда тутиш лозим. Бу хусусдаги қарорлар яширин овоз бериш йўли билан белгилаб қўйилган муайян кўпчилик томонидан қабул қилиниши керак.

Партиянинг сиёсий авангард сифатидаги ролини ошириш, партия комитетлари ва давлат, хўжалик органлари вазифаларини аниқ белгилаб қўйишни ҳисобга олган ҳолда партия аппарати структураси ва составида зарур ўзгаришлар қилиш керак. Аппаратнинг сайлаб қўйиладиган партия органларига қатъиян бўйсуниши ва ҳисобот бериб туришидан иборат принцип амалга оширилиши, бюрократизмга ва коммунистик такаббурликка, партия турмушининг ўринсиз сир сақланишига қарши кескин кураш олиб бориш лозим.

Демократиялаш шароитида партиянинг кадрлар сиёсати жиддий равишда янгиланиши зарур. Кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишга расмий-номенклатура нуқтаи назаридан ёндашиш практикасининг умри тугаб бормоқда. Партия комитетлари ишининг асоси, методи — кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашни ташкил этишдан, уларни тарбиялаш ва раҳбарлик лавозимларига коммунистларни ҳам, партиясизларни ҳам тавсия этишдан иборат бўлиши керак. Кадрлар масаласининг узил-кесил ҳал этилиши сайлов натижаларига кўра белгиланиши лозим.

Конференцияда партиядаги контрол-ревизия ишини такомиллаштириш масаласини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Ҳозир КПСС Марказий Ревизия комиссияси ва КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия контроли комитети ишлаб турибди. Бундан буён битта органга эга бўлиш ва бу орган партия съезди томонидан сайланиб, коммунистларнинг партия интизоми, КПСС Устави талабларига қандай риоя қилаётганликларини, партия органларининг молия-хўжалик фаолиятини контрол қилиб турсин, деган таклиф киритилмоқда.

Бу барча таклифларнинг мақсади партия ички турмуши демократик принципларига изчиллик билан риоя қилиш, партиянинг жанговарлигини ва унинг совет жамиятини революцион янгилаш жараёнига бошчилик қилиш, қайта қуришни жўш урдириб туриш қобилиятини оширишдан иборат бўлиб қолиши керак.

6. Жамиятимиз ва давлатни демократиялашнинг бош йўналиши — халқ ваколатининг тўла ҳуқуқли органлари бўлган халқ депутатлари Советлари роли ва ваколатларини тўла ҳажмда қайта тиклашдан иборат.

В. И. Ленин Россиядаги революциялар тажрибасида вужудга келган Советларни социализм табиатига мос келадиган сиёсий форма сифатида кашф қилган эди. Советлар айни вақтда ҳокимиятнинг ваколатли органлари ва аҳолининг оммавий ташкилотлари бўлиб, давлатчиликни ва ўз-ўзини бошқариш асосларини узвий равишда мужассамлаштирадилар. Улар ғоят катта демократик потенциалга эга бўлиб, ўзларининг ҳаётий қобилиятларини намойиш қилдилар ва Ленин кашфиётининг ҳақ эканлигини тасдиқладилар.

Шу билан бирга биз Советлар фаолиятида жиддий камчиликларни, уларнинг ишидан меҳнаткашлар қаноатланмаётганликларини кўриб турибмиз. Маълум бузилишлар натижасида ваколатли органларнинг ҳуқуқлари ва ваколатлари чекланиб қўйилди, партия органлари томонидан уларнинг майда-чуйда ишларга ҳадеб аралашаверишларидан иборат практика сақланиб қолмоқда. Министрликлар ва идоралар кўп ҳолларда хўжалик ва социал ривожланиш масалаларини уларни четлаб ўтган ҳолда ҳал этмоқдалар. Ижроия комитетлари ва уларнинг аппарати кўпинча Советларнинг функцияларини ўз қўлларига тўплаб олиб, депутатлар ҳиссасига амалда олдиндан ҳал этилган масалаларга розилик билдириш вазифасинигина қолдирмоқдалар. Бундай аҳволни тубдан ўзгартириш, Советларга реал ҳокимият ваколатларини қайтариш, давлат, хўжалик ва социал-маданий турмушнинг беистисно барча конкрет масалаларини кўриб чиқиш ва ҳал этишни улар ихтиёрига топшириш зарур.

Маҳаллий Советларнинг материал, молиявий имкониятларини жиддий равишда кенгайтириш лозим. Маҳаллий бюджетларнинг даромадлари узоқ муддатли нормативлар асосида шаклланишини таъминлаш ва бунда қуйи Советлар бюджетига аввало тегишли территорияда жойлашган корхоналар ва хўжалик ташкилотларидан тушумларни кенгайтиришни кўзда тутиш лозим. Корхоналар ва ташкилотлар қайси идорага бўйсунишларидан қатъи назар, улар билан ўзаро муносабатларнинг хўжалик ҳисоби, шартнома ва бошқа методлардан кенг фойдаланган ҳолда территорияларни ривожлантириш масалаларини ҳал этишда маҳаллий ҳокимият органларининг тўла масъулияти ва мустақиллиги ўрнатилиши зарур. Қуйи маҳаллий Советлар компетенциясига таалуқли масалаларни ҳал этишда юқори ҳокимият органлари ва бошқармаларнинг аралашувига, шунингдек кўпдан-кўп кераксиз мувофиқлаштиришларга қатъият билан чек қўйилиши лозим.

Маҳаллий Советларнинг меҳнат коллективлари кенгашлари билан муносабатларини тўғри йўлга қўйиш алоҳида аҳамият касб этади. Бунда шунга асосланиш кераккки, халқ депутатлари Совети корхоналар, колхозлар, совхозлар социал ривожланиш планларини ишлаб чиқиш ва бажарилишининг, ишлаб чиқаришни бошқаришнинг демократик негизларини чуқурлаштиришнинг мувофиқлаштирувчи органи, В. И. Ленин таъбири билан айтганда, ортиқча «идора зўравонлигидан» аҳоли манфаатларининг ҳимоячиси бўлиб чиқиши керак.

Советлар вазифаларининг ўзгартирилиши, масалаларни пухтароқ ва билимдонлик билан кўриб чиқиш зарурати уларнинг сессиялари давом этадиган муддатни узайтиришни талаб қилади. Депутатларнинг бир қисми Советларда, доимий комиссияларда ва сайлов округларида иш олиб бориш учун сайлаб қўйиладиган бутун давр мобайнида ёки вақти-вақти билан хизмат ва ишлаб чиқариш вазифаларидан озод қилиниши лозимлиги, деб кўзда тутилсин.

Советлар фаолиятининг ошкоралиги ва очиқ олиб борилиши мумкин қадар кенгайтирилсин. Уларнинг мажлисларида гражданлар, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари бемалол қатнаша оладиган бўлишлари, иш натижаларидан эса сайловчилар, аҳоли мунтазам равишда хабардор қилиб турилиши керак.

Советларнинг ижроия органларига нисбатан чинакам устунлиги қарор топтирилсин. Советга ҳисобот берувчи бошқарув органларининг ходимлари айни вақтда Советнинг депутатлари бўлиши мумкин эмас, деб белгилаб қўйилсин. Бу қоида республикалар Министрлар Советларининг составига кирувчи шахсларга ва айрим ҳолларда Иттифоқ ҳукумати аъзоларига, шунингдек судьялар, давлат арбитрлари ва прокурорларга ҳам тегишли бўлади. Советлар бошқариш органларининг мансабдор шахсларини одатда доимий комиссияларнинг тегишли хулосаларидан кейингина тайинлайдилар.

Маҳаллий Советларда (қишлоқ ва посёлка Советлари бундан мустасно) Советларнинг президиумларини тузиш кўзда тутилсин. Бу президиумлар депутатлар фаолиятини ташкил этиш ҳақида ғамхўрлик қилишни, доимий комиссиялар ва депутатлар группалари ишини мувофиқлаштириб туришни, сессиялар ўртасидаги даврда эса ижроия комитетлар ишини контрол қилишни ўз зиммасига олган бўлур эди. Бунда ижроия комитетларнинг функцияларини хўжалик-бошқарув, ижроия фаолиятига қаратиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Депутатлар ишида давомийлик ва натижадорлик яхшироқ бўлишини таъминлаш мақсадида мамлакатдаги халқ депутатлари барча Советлари ваколатлари учун бир хил муддат — беш йил белгилансин.

Пастдан юқоригача бўлган бутун ҳокимиятни тўлалигича Советларга топшириш мамлакат олий ҳокимият органи ролини тубдан оширишни ҳам тақозо қилади. Унинг структураси ва фаолиятида совет сиёсий системасининг, шу жумладан Советларнинг съездлари ва СССР Марказий Ижроия комитетининг В. И. Ленин ҳаёт вақтида таркиб топган иш практикаси соҳасида тўпланган тажриба тўла-тўкис ҳисобга олиниши керак. Бунда турли вариантлар ва таклифлар бўлиши мумкин. Уларнинг бир қисми: олий ҳокимият органи сессиялари иши давом этадиган кунларни кўпайтириш тўғрисида; палаталар ваколатларининг аниқ тақсимланиши ва улар вазифаларининг аралашиб кетишини бартараф этиш ҳақида; депутатларнинг бир қисмини жамиятимиз сиёсий системасига кирувчи жамоат ташкилотларидан бевосита сайлаш ҳақидаги ва шу сингари фикрлар ҳозир олиб борилаётган мунозара жараёнидаёқ айтилди.

Бирор шахс сайлаб қўйиладиган давлат лавозимини сурункасига икки муддатдан, яъни ўн йилдан кўпроқ вақт давомида эгаллай олмайди, деган қоиданинг жорий этилиши давлат ҳаёти ленинча принципларининг бузилишига қарши жиддий гаров бўлади. Сурункасига учинчи муддатга депутатлар ташаббуси билангина сайлаш мумкин ва бу нарса сайловга қўйиш ҳақида олдиндан қарор қабул қилинишини талаб этади. Бундай қарор яширин овоз бериш йўли билан Совет депутатларининг камида тўртдан уч қисми томонидан қабул қилинади.

Бир гражданнинг ўзи айни вақтда иккитадан ортиқ Советнинг депутати бўла олмаслиги ҳақидаги СССР Конституциясининг қоидаси қатъият билан бажарилиши керак.

Советлар ролини кескин ошириш заруратини ҳисобга олган ҳолда сайлов системасини ислоҳ қилиш керак бўлади. Бу ислоҳотнинг мақсади — депутатликка номзодларнинг эркин кўрсатилишини таъминлаш, уларнинг меҳнаткашлар йиғилишларида, оммавий ахборот воситалари орқали кенг ва ҳар томонлама муҳокама қилинишидир.

Сайловлар принципиал, ишни биладиган, ғайратли кишиларни, Совет ҳокимияти органларида меҳнаткашларнинг муносиб вакили бўла оладиган, уларнинг барча социал, миллий ва профессионал манфаатларини ифодалай оладиган кишиларни афзал кўрувчи сайловчилар иродасини изҳор қилишнинг табиий натижаси бўлиши керак.

Янги шароитда ички ва ташқи сиёсатни амалга оширишда, мамлакатни бошқаришда, иқтисодий, социал ва маданий тараққиёт планлари ва истиқбол программаларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда давлат ҳокимиятининг олий ижрочи-идора этувчи органи сифатида Совет ҳукуматининг роли ортиб бораверади.

Конференцияда жамиятимизда амалга оширилаётган демократиялаш ва туб иқтисодий ислоҳотни ҳисобга олиб, давлат бошқаруви системасини қайта қуришга етарли эътибор бериш керак. Барча ташкилотлар ва муассасалар самарали ишлаши учун иқтисодий ҳамда ташкилий-ҳуқуқий шароитларни яратиб бериш давлат органлари фаолиятининг асосий мазмуни бўлиши лозим. Аппарат структурасини ва унинг сонини ана шу вазифаларга мувофиқлаштириб, ортиқча бўғинларни тугатиш зарур. Буйруқбозлик-тазйиқ ўтказиш методларини, бюрократизмни, сансалорликни таг-томири билан тугатиш мақсадида бошқарув органлари фаолиятини қаттиқ контрол қилиб бориш керак. Бошқарув аппарати ишидаги кенг ошкоралик, рўй-ростлик ҳам ана шу мақсадга хизмат қилиши лозим.

Совет жамиятини қайта қуриш ва демократиялаш шароитида контролни ташкил этишнинг ленинча ғояларини тўла-тўкис мужассамлаштириш, контролга таъсирчан тус бериш, уни ишчилар, деҳқонлар, зиёлилар, жамият барча табақалари намояндаларининг давлат ва жамоат ишларини ҳал қилишда тўғридан-тўғри ва бевосита иштирокининг қуролига айлантириш зарур.

Шу муносабат билан жамоат-давлат контролининг сайлаб қўйиладиган ҳокимият органларига бўйсунувчи ягона системасини барпо этиш мақсадга мувофиқ бўлади. Бундай ташкилот меҳнат коллективлари ва территория бирликларидаги ўз группаларига таяниб, ҳозир халқимиз олдида турган вазифаларнинг бажарилишига катта ҳисса қўшган бўлур эди.

7. Сиёсий системани қайта қуриш доирасида совет федерациясини янада ривожлантиришнинг долзарб тадбирларини кўриб чиқиш ва қабул қилиш лозим бўлади. Октябрь революциясидан кейинги 70 йил ичида ленинча миллий сиёсатни ўтказишнинг буюк натижалари ҳаммага маълум. Миллатлараро адоватни бартараф этиш, миллатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини қарор топтириш, миллий маданиятларни қайта тиклаш ва ривожлантириш, илгари қолоқ бўлган миллий чекка ўлкаларнинг тараққиётини жадаллаштириш юзасидан тарихий аҳамиятга молик жуда катта иш қилинди. Совет халқлари бирлигининг моддий пойдевори — яхлит халқ хўжалик комплекси вужудга келди ва муваффақиятли ишламоқда.

Шу билан бирга ҳаёт шуни кўрсатмоқдаки, миллий муносабат масалаларига, ҳар бир миллат ва элатни ривожлантиришга доимий эътибор бериш талаб қилинади. Барча миллатларнинг эҳтиёжларини қондиришни уларни бир-бирига яқинлаштириш ва ўзаро ёрдами билан қўшиб олиб борувчи сиёсий йўл, миллатчилик ва шовинизмга зид бўлган интернационал идеология ана шу масалаларни ҳал этиш учун негиздир.

Ҳозирги вақтда барча совет республикалари ва автономияларининг иқтисодий, маданий потенциали ва кадрлар потенциали беқиёс кўпайди, миллий онг қонуний равишда ўсиб бормоқда. Иттифоқдош ва автоном республикалар, бошқа миллий округлар ва областлар мустақиллигини уларнинг умумиттифоқ давлат манфаатларига риоя этилиши учун масъулияти билан узвий равишда қўшиш — миллатларни янада камол топтириш ва айни пайтда улар ўртасидаги дўстликни, совет жамиятининг жипслигини мустаҳкамлашнинг калитидир. Бизнинг кучимиз ва умуман мамлакат, хусусан ҳар бир миллат ва элат гуллаб-яшнашининг гарови ана шундадир.

Децентрализациялаш ва бошқарув вазифаларининг кўпини мумкин қадар тўлароқ равишда жойлардаги ташкилотларга бериш миллий давлатимиз ва автономиянинг барча шаклларига ҳам таалуқлидир. Бу соҳада иттифоқдош ва автоном республикалар, автоном областлар ва округлар ҳуқуқларини гарантиялайдиган СССР Конституцияси ва совет қонунлари қоидаларининг оғишмай бажарилиши талаб қилинади. Амалий жиҳатдан эса сиёсий системанинг миллий эҳтиёжларини аниқлаб, уларни мувофиқлаштирувчи муассасаларини активлаштириш зарурати бор.

Ўзларининг давлатларига ва территориал бўлинмаларига эга бўлмаган миллатлар ва элатлар ўз эҳтиёжларини ифодалаш ва қондириш учун катта имкониятларга эга бўлишлари тўғрисида ғамхўрлик қилиш лозим.

КПСС Марказий Комитети миллатлараро муносабатларда пайдо бўладиган муаммолар қайта қуриш давомида чинакам демократик асосда ҳал қилиниши лозим, деб ҳисоблайди. Барча миллат коммунистлари ҳамиша мамлакатимиз халқлари буюк социалистик иттифоқининг жон-дили, уни мустаҳкамловчи куч бўлиб келдилар. Бу юксак ва масъулиятли вазифани улар бундан буён ҳам амалга оширишга даъват этилганлар.

8. Совет жамиятини изчил демократиялаш жараёни ташкилот ва социализмга, социалистик демократияга тўла-тўкис мос келадиган сиёсий ҳокимиятнинг фаолият формаси сифатида социалистик ҳуқуқий давлатни барпо этишни ниҳоясига етказиши лозим. Унинг асосий белгиси — халқ иродасини ифодаловчи Қонуннинг устун туриши ва тантана қилишидир. Давлат, партия органлари, жамоат ташкилотлари, меҳнат коллективлари, барча мансабдор шахслар ва гражданлар қатъий ҳуқуқий негизда иш олиб боришлари керак.

Умумхалқ давлатимиз тавсифини «ҳуқуқий» тушунчаси билан тўлдирар эканмиз, яна бир бор таъкидлаш кераккки, фақат гражданлар давлат олдида масъул бўлиб қолмай, давлат ҳам гражданлар олдида масъулдир. Давлат совет кишиларининг ҳуқуқлари ва эркинликлари гарантияларини мустаҳкамлаш тўғрисида доимий ғамхўрлик қилиши керак. Бу гап социал ҳуқуқларни (меҳнат қилиш, дам олиш, билим олиш, саломатликни сақлаш, социал таъминот ва бошқа ҳуқуқларни) янада кенгайтириш ва бойитишга оиддир. Советлар мамлакати дунёда биринчи бўлиб ана шундай социал ҳуқуқларни таъминлади. Бу гап конституцион эркинликлар (сўз, матбуот, йиғилишлар, митинглар ўтказиш, кўчаларда юришлар қилиш ва намойишлар ўтказиш эркинлиги, виждон эркинлиги ва бошқалар) амалга оширилиши учун моддий ва маънавий шароитлар яратишга таалуқлидир. Бу гап гражданларнинг шахсий ҳуқуқлари (шахснинг, уй-жойнинг дахлсизлиги, ёзишмалар, телефон орқали гаплашувлар сир сақланиши ва бошқалар) гарантиясини мустаҳкамлашга таалуқлидир.

Ана шу барча йўналишларда олға томон ҳаракат қилиб, социалистик жамият табиати замиридаги имкониятларни рўёбга чиқариш ҳамда социалистик тузумга ёт авторитар бошқариш методларининг, давлат ҳаётининг ленинча принципларидан чекинишнинг оқибати бўлган бузилишлар ва айнишларни қатъият билан тугатиш зарур.

Шу мақсадда қонунчиликни мустаҳкамлаши, давлат ҳаётининг демократик принципларини, гражданларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиши лозим бўлган барча органлар ишини тубдан яхшилашга қаратилган катта ҳуқуқий ислоҳотни амалга оширишимиз лозим. Одил судловнинг ролини тубдан ошириш, судловнинг демократик асосларига қатъий риоя қилиш, томонларнинг мусобақалашуви ва тенглиги, ошкоралик, айби исботланмаган кишиларнинг айбдор эмаслиги — ҳуқуқий ислоҳотнинг биринчи навбатда амалга ошириладиган тадбирларидандир. Суд энг муҳим ишларни кўриб чиқиш чоғида халқ маслаҳатчилари сонини кўпайтириш ҳақидаги таклиф диққатга сазовордир.

Прокуратура иши янги режимга ўтказилиши керак — у ленинча тушунчаларга мувофиқ қонунлар бир хил қўлланилиши устидан самарали назоратни таъминлаши, совет граждани ҳуқуқлари ва манфаатларини қатъий ҳимоя қилиши, давлат ва жамоат интизомига риоя қилинишини назорат қилиб бориши керак. Судьялар, прокурорлар, терговчилар ўз фаолиятларида ҳар қандай тазйиқ ва аралашувлардан холи бўлишларига эришмоқ лозим. Улар қонунга ва фақат қонунга бўйсунишлари керак.

Жиноятчиликка ва жамоат тартибини бузишга қарши курашда милициянинг масъулиятини қатъият билан ошириш, Давлат арбитражи имкониятларини кенгайтириш ва адвокатура фаоллигини кучайтириш қонунчиликни мустаҳкамлашга хизмат қилиши лозим. Халқ хўжалигида ҳуқуқий хизмат, юридик умумтаълимни ва аҳолини тарбиялашни ташкил этиш анча ривожлантиришга муҳтождир.

Совет қонунларини такомиллаштириш ва кодексини тузиш юзасидан катта иш қилиш керак бўлади. Бир томондан, эскириб қолган қонунларни ҳамда иқтисодий ва сиёсий системани ислоҳ қилиш талабларига зид бўлган, тўсқинлик қилиш механизмининг бир қисмига айланиб қолган жуда кўп идоравий инструкцияларни бекор қилиш зарур бўлса, иккинчи томондан, жамиятнинг эҳтиёжларига, меҳнаткашлар, уларнинг ташкилотлари ва коллективлари манфаатларига мос келадиган янги қонунлар комплексини яратиш зарур. Қонунларни янгилаш чоғида Қонун тақиқламаган ҳамма ишга рухсат этилган, деган принципга қатъий амал қилиш керак.

9. Социализмнинг сиёсий системаси мамлакат аҳолисининг турли социал, профессионал группалари ва турли ёшдаги группалари манфаатларини ифодалайдиган ва амалга ошираидиган жамоат ташкилотларининг кенг тармоғига таянмай туриб тўла куч билан фаолият кўрсата олмайди.

Касаба союзлари, комсомол, кооперация, бошқа жамоат ташкилотлари, илмий уюшмалар ва ижодий союзлар қайта қуришнинг барча жараёнларида фаол иштирок этишлари, ўз аҳволи ва ролини қайтадан идроклаб, ўз ишларини қайта қуришлари, янги шароитда ўз имкониятларини тўлароқ намоён этишлари керак.

Қайта қуриш давомида янги бирлашмалар — хотин-қизлар ва ветеранлар бирлашмалари, совет маданият фонди ва болалар фонди, жуда кўп жамоат ташаббускор органлари пайдо бўлди. Бу органлар меҳнаткашларнинг ватанпарварлик туйғулари, уларнинг жамиятни революцион ўзгартириш ишига бевосита ҳисса қўшиш муддаолари, Ватанимиз ва жаҳон маданияти қадриятларидан баҳраманд этиш имкониятларини кенгайтириш, халқимиз турмушини яхшилашга кўмаклашиш, табиатни ва тарихий ёдгорликларни муҳофаза қилиш муддаолари туфайли вужудга келди.

Шу билан бир вақтда жамоат ташкилотлари фаолиятида расмиятчилик ва бюрократизм ҳали узил-кесил тугатилмаганлигини кўрмаслик мумкин эмас. Уларнинг мустақиллигини чеклаб қўйишга, уларга буйруқ беришга уриниш ҳоллари бўляпти. Ташаббускорлик асосларини ривожлантиришга путур етказилиб, жамоат ташкилотларини давлатлаштиришга йўл қўйилмоқда, уларнинг аппарати штатларини ҳаддан ташқари кенгайтириб юбориш йўли давом этмоқда.

Мустақиллик, меҳнаткашларнинг ижодий иштирок этиши, ташаббускорлик ва ўз-ўзини бошқаришни ривожлантириш — жамоат ташкилотларини такомиллаштиришнинг асосий йўли мана шулардан иборат. Жамоат ташкилотлари ичида демократияни ривожлантириш билан бир қаторда сиёсий жараёнларда уларнинг ролини ошириш чораларини ҳам ўйлаб кўриш лозим. Улар Қонун қабул қилиш ташаббускори бўлиш, ҳокимият органларида ўз вакилларига эга бўлиш, социал программаларни амалга оширишда, уй-жой қурилиши ва соғлиқни сақлаш, меҳнат, социал таъминот, ўқиш, дам олиш, ободончилик, савдо, маиший турмуш муаммолари ва бошқа муаммоларни ҳал этишда давлат шериги бўлиш ҳуқуқларидан реал фойдаланишлари лозим.

Жамоат ташкилотлари, кўнгилли жамиятлар ва ташаббускор бирлашмалар фаолиятининг ҳуқуқий асосларини яқин вақт ичида белгилаш зарурати вужудга келмоқда. Бунда фақат битта сиёсий мезон бор — Конституция доирасида амалга ошириладиган ва Совет социалистик жамиятини ривожлантириш манфаатларига зид келмайдиган ҳар қандай ижтимоий фаолият тан олишга лойиқдир.

10. СССРдаги қайта қуриш жаҳон аҳамиятига молик омил бўлиб қолди. Қайта қуриш дунёга ижобий таъсир ўтказадиган ички кучга эга бўлишига қарамай, унинг инсонпарварлик моҳиятини айнан ифодалайдиган сиёсий кучга муҳтож эди, халқаро алоқаларимизни демократиялашни, жаҳон меҳнат тақсимотида мамлакатимиз бошқача мавқе тутишини талаб қиларди.

Ўтмишни танқидий таҳлил қилиш шуни кўрсатдики, ақидапарастлик, субъектив ёндашиш ташқи сиёсатимизга ҳам ўз таъсирини ўтказган. Ташқи сиёсатнинг дунёдаги асосий ўзгаришлардан орқада қолишига йўл қўйилди, кескинликни камайтириш ва халқлар ўртасида кўпроқ ҳамжиҳатликка эришиш учун янги имкониятлардан тўла фойдаланилмади. Ҳарбий-стратегик мувозанатга эришишга ҳаракат қилиниб, ўтмишда давлат хавфсизлигини сиёсий воситалар билан таъминлаш имкониятларидан ҳамиша ҳам фойдаланмадик. Бунинг натижасида биз қуролланиш пойгасига жалб этилишимизга йўл қўйилди, бу эса мамлакатнинг социал-иқтисодий тараққиётига ва унинг халқаро мавқеига таъсир қилмай қолмади.

Тарихан умри тугаган ақидалардан халос этилган, илмий жиҳатдан изчил янги тафаккур ташқи сиёсатга асос қилиб олинди. Бу ҳозирги дунёнинг реалликларини — хилма-хиллигини, зиддиятлилигини, унда инсониятнинг ўзи омон қолиши учун улкан хавф борлигини, шу билан бирга тинч-тотув яшаш, ҳамкорлик қилиш, ўткир муаммоларни сиёсий йўл билан ҳал этишнинг улкан имкониятлари борлигини акс эттирди.

Янги сиёсий тафаккур ташвишга тушган дунёни лол қолдирувчи бир қанча катта ғояларни олға суриш имконини берди. 2000 йилгача ядро қуролини босқичма-босқич тугатиш программаси, кенг қамровли хавфсизлик системаси, ўз тақдирини ўзи белгилаш эркинлиги, манфаатларнинг мутаносиблиги, «Умумевропа хонадони», Осиё—Тинч океани регионида муносабатларни қайта қуриш, мудофаа билан чекланиш ва мудофаа доктринаси, халқаро иқтисодий хавфсизлик, қурол-яроғларни камайтириш йўлида миллий ва регионал хавфсизликни мустаҳкамлаш, бошқалар территорияларидаги чет эл қўшинлари ва базаларини ўзаро камайтиришга тайёрлик, ишонч чоралари, фан нуфузини жаҳон сиёсатига бевосита жалб қилиш мақсадлари ана шу ғояларнинг энг асосийларидандир.

(Давоми учинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ТЕЗИСЛАРИ

(Давоми. Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

Бизнинг ташқи сиёсий эътиқодимиз ана шундай. Биз буни ҳеч кимга ҳеч қандай шартлар ва ақидаларни тиқиштирмай, балки ҳаммани миллий ва умумбашарий манфаатларни ҳисобга олиб, биргаликда мулоҳаза юритиш ва изланишга даъват этиб эълон қилганмиз.

Қуролсизланиш соҳасида биз олисни кўзловчи ечимларни таклиф қилдик. Кенг ён беришларга тайёр эканлигимизни кўрсатдик. Бу эса жаҳон сиёсатида музокаралар жараёнига реал йўл очиб берган ҳамда бутун халқаро иқлимга жиддий таъсир ўтказган Женева ва, айниқса, Рейкьявик каби катта ёриб ўтишларга имкон берди.

Ташқи сиёсий фаолиятимизнинг бутун услуби тубдан ўзгарди. Мулоқот унинг ўзига хос белгиси бўлиб қолди. Совет раҳбарияти даражасида ташқи дунё билан — давлатлар бошлиқлари-ю оддий граждандар билан алоқаларнинг мислсиз кўплиги аслида Совет Иттифоқининг «янгидан кашф этилиши»ни билдирар эди. Биз учун эса бу алоқаларнинг иккинчи томони — дунёни яхшироқ билиб олиш ва тушуниш ҳамда сиёсатимизни шунга мувофиқ тарзда қуриш, замонавий цивилизациялашган халқаро муносабатларни шакллантиришга кўмаклашиш имконини берди.

Социалистик мамлакатлар билан муносабатларимиздаги устун йўналишларда биз дўстлар билан биргаликда расмиятчилик ва дабдабабозлик қатламларини тозалашга ўртоқларча киришдик, тенг ҳуқуқлилик, мустақиллик, аралашмаслик принципларини амалда объектив реаллик — социалистик жамият миллий формаларининг хилма-хиллиги билан боғладик. Бизнинг интернационалистик алоқаларимиз ўзаро фойдали, манфаатларнинг бир-бирига мослиги, социализмнинг тақдири ва обрў-эътибори учун умумий масъулиятни ҳис этиш, жаҳон тараққиётида унинг ролини ошириш негизига қурилмоқда.

Қайта қуриш йилларида бизга қўшни бўлган ва жуда олисдаги кўпдан-кўп давлатлар билан муносабатлар яхшиланди ёки бундай муносабатлар биринчи марта йўлга қўйилди. Шу даврда бирорта давлат билан ҳам муносабат бузилмади.

Коммунистик, социал-демократик партиялар, бошқа сиёсий партиялар, қўшилмаслик ҳаракати, фан ва маданият нуфузининг рамзи бўлган интеллектуал доиралар каби жаҳон жараёнини белгилаб берувчи таъсирчан кучлар билан ўзаро муносабатлар янгичасига йўлга қўйилди.

Воқеалар янги сиёсий тафаккур ҳозирги дунёнинг етилган эҳтиёжларини ва талабларини тўғри акс эттирганлигини кўрсатди. У умид-ишонч туғдирди, инсон онгида сифат жиҳатидан ўзгаришга йўл очиб, жаҳон афкор оммасининг реал кучини оширмоқда.

Халқаро сиёсатга янгича тафаккурнинг жорий этилиши катта амалий натижалар билан нишонланди — ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида Шартнома тузилди, Женева битимлари асосида Афғонистондан қўшинларни олиб чиқиб кетиш бошланди.

Совет — Америка муносабатларининг муайян даражада яхшиланиши (олий даражадаги учрашувлар бунинг рамзи бўлиб қолди) ядро уруши хавфини бартараф этиш сари принципиал бурилиш бўлишига умид қилиш имконини бермоқда. Биз фаоллик билан кучайтираётган кўп томонлама музокаралар жараёни химия қуроли таъқиқланишини яқинлаштирмоқда, иккита энг қудратли ҳарбий иттифоқ —НАТО билан Варшава Шартномаси ташкилоти ўртасидаги хавфли қарама-қаршиликни сусайтириш, Европада оддий қуроляроғларни ва Қуролли Кучларни камайтириш имкониятини яратмоқда.

Биз империализмнинг табиати замиридаги милитаристик хавф-хатарни ҳисобдан чиқариб ташлай олмаймиз. Совет Иттифоқининг мудофаа қурилиши ана шу билан белгиланади. Унинг самарадорлиги эндиликда ҳам техника жиҳатидан, ҳам шахсий составнинг сифат белгилари устунлиги билан таъминланиши лозим. Ҳозирги дунё реалликларининг таъсири ҳамда уруш келтириб чиқарган бир қанча объектив омилларнинг ўзгартирилиши эҳтимоли, давлатлар ҳавфсизлигини таъминлаш ҳарбий потенциалларнинг бир-бирига нисбати соҳасидан тобора кўпроқ даражада сиёсат соҳасига, ҳуқуқ, халқаро мажбуриятларни бажаришда умумбашарий аҳлоқ соҳасига ўтмоқда, деб ўйлашга имкон беради.

Туб иқтисодий ислоҳот ва ташқи иқтисодий алоқаларга янгича ёндашув мамлакатимизни жаҳон хўжалигига самаралироқ жалб этишнинг дастлабки меваларини берди.

Қайта қуришнинг уч йили якунларига кўра халқимизни ва дунёдаги барча халқларни кўпроқ ташвишга солаётган уруш хавфини четга суришга муваффақ бўлиндими, деган асосий саволга бундай жавоб қилиш мумкин: Ҳа, шубҳасиз, муваффақ бўлинди. Катта давлатлар иштироки билан бевосита уруш хавфи камайди. Совет Иттифоқининг халқаро аҳволи анча яхшиланди, бунинг устига кучларни кўпайтириш ҳисобига эмас, балки мамлакатимизга ишончни ошириш ҳисобига яхшиланди. Дунёдаги вазият кўп даражада барқарор тус олди ва унинг қандай ривожланишини олдиндан айтиш мумкин бўлиб қолди. Қуролланиш пойгасини жиловлаш истиқболи унинг барча оқибатлари, шу жумладан ҳарбий ҳаражатлар юкини камайтириш билан бирга анча реал тусга кирди.

Тинчликка қилинаётган таҳдидга аввалгидан бирмунча кенгроқ социал ва сиёсий асосда қарама-қарши туриш, жаҳон ҳамжамиятининг биргаликдаги куч-ғайрати билан инсониятнинг оламшумул муаммоларини ҳал этиш учун замин тайёрлашга имконият вужудга келмоқда. КПСС ана шу мақсадларни кўзлаб, фаоллик ва қатъият билан ҳаракат қилаверади.

* * *

Совет жамиятининг сифат жиҳатидан янги ҳолатига, социализмнинг янги қиёфасига олиб борадиган йўл революцион қайта қуриш, ғоявий-сиёсий, иқтисодий ва социал соҳаларда ҳаётни демократиялаш орқали, сиёсий системани қайта ташкил этиш орқали ўтади.

Чуқур маънодаги илмий социализм принципларини қайтадан тиклаш керак, бунда инсон оғизда эмас, балки амалда моддий ва маънавий тараққиётнинг асосий омилига, бу тараққиётнинг мақсадига айланади.

Партия ўз сиёсатини социализмнинг инсонпарварлик принциплари ва мақсадларини аниқ кўзда тутган ҳолда қураверади, инсонпарвар демократик воситалар билан ана шу мақсадларнинг амалга оширилишига эришаверади.

Равшанки, жонли воқелик, ижтимоий тараққиёт диалектикаси социалистик ўзгартишлар йўлидаги ҳозирги тасаввурларга жуда кўп янгиликлар киритади, уларни аниқлаш ва бойитишга имкон беради. Бир қанча масалалар юзасидан СССР Конституциясига ва қонунларга ўзгартишлар киритиш, партия съездида баъзи қарорлар қабул қилиш лозим бўлади.

КПСС Марказий Комитети баён этилган мулоҳазаларни муҳокамага тақдим этар экан, коммунистлар, барча меҳнаткашлар бу муҳокамада фаол қатнашадилар, деб умид қилади. Бу эса XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига пухта ўйланган қарорлар қабул қилиш имконини беради. Бу қарорларнинг амалга оширилиши олға томон қатъий ҳаракатимизни жадаллаштиради ва революцион қайта қуришга муқаррар тус беради.

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТЎҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИ

ХАЛҚ МАНФААТЛАРИ ВА ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДА

Олий Совет сессиясида лойиҳаси муҳокама қилинган СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун кооперациянинг жуда катта потенциал имкониятларини рўёбга чиқариши ва бу имкониятларни мамлакат социал-иқтисодий тараққиётига хизмат қилдириши керак. Қонун кооперация тўғрисидаги ленинча ғояларни замонавий босқичга татбиқан ривожлантириш асосида кооперативлар фаолияти шарт-шароитини белгилаб беришини ҳамда СССРнинг сиёсий ва иқтисодий системаларини янада ривожлантиришга кўмаклашишини сессия тасдиқлади. Жамиятимиз ҳаётининг барча жабҳаларини қамраб олган қайта қуриш мамлакатдаги иқтисодий ва социал-маданий ўзгартишларга раҳбарликда совет ва хўжалик органларининг ролини оширади. Халқ вакиллари реализм ва холислик позицияларидан туриб уй-жой ва маданий-маиший қурилиш программаси қандай бажарилаётганлигини кўриб чиқдилар. Давлат ҳокимияти олий органида XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси арафасида меҳнаткашларни уй-жой билан таъминлаш, халқ фаровонлигининг ўсиши ва шахснинг ҳар томонлама камол топиши учун шарт-шароит яратиш проблемаларининг муҳокама қилиниши мамлакатдаги қайта қуришга янги омил бахш этади.

Мамлакатнинг иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий ҳаётида ҳуқуқий негизларнинг такомиллаштирилиши, жамият ва барча гражданлар нормал ҳаётининг асоси сифатида қонунчиликнинг мустаҳкамланиши ҳам социализм инсонпарварлик потенциалининг тўлароқ рўёбга чиқишига ёрдам беради. Бу масалалар ҳам депутатларнинг кўриб чиқиши учун тақдим қилинган эди.

ИТТИФОҚ СОВЕТИДА

26 май куни соат 10 да Катта Кремль саройида Иттифоқ Советининг иккинчи мажлиси очилди.

Депутатлар ва меҳмонлар **М. С. Горбачев, В. И. Воротников, А. А. Громико, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рижков, М. С. Соломенцев, В. В. Шчербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Г. П. Разумовский, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, О. Д. Бакланов, А. И. Лукьянов, И. В. Капитонов** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисда Иттифоқ Советининг Раиси **Ю. Н. Христораднов** раислик қилди.

Депутатлар КПСС XXVII съезди қарорлари асосида уй-жой ва маданий-маиший қурилиш программасининг бажарилишини таъминлаш юзасидан совет ва хўжалик органлари иши тўғрисидаги масалани муҳокама қилишга киришадилар.

РСФСР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, депутат **О. И. Лобов** уй-жой муаммосини ниҳоятда муҳим масала, деди. Республикада бу вазифа программа асосида ҳал этилмоқда. Аммо нотиқ навбат ҳозирча секинлик билан сурилаётганини, топширилаётган квартираларнинг сифати кўпинча пастлигини эътироф этди.

Уч беш йиллик мобайнида Россия Федерациясида 19 миллион квартира қурилиши керак. Нутқда бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни кенгайтириш, қишлоқ жойларда янги уйларга оила-оила қилиб кўчириш, Ноқоратупроқ зонада йўллар қуришдек ўткир муаммолар танқидий нуқтаи-назардан таҳлил этилди.

Ишчилар фаоллигининг ортиб бораётганлиги —давримизнинг қутлуғ нишонасидир, деди «Зеленоградстрой» бирлашмаси комплекс бригадаси бошлиғи, депутат **Н. А. Злобин**. Биз қурувчилар аҳолини уй-жой билан таъминлаш давлат программасининг бажарилиши аввало ўзимизнинг меҳнатимизга боғлиқлигини тушуниб турибмиз. Пойтахтда 4,5 миллион кишининг уй-жой шароитини яхшилашга ёрдам берадиган комплекс программа тасдиқланди. Депутат бинокор касбининг обрў-эътиборини кўтаришга даъват этди.

Украина ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **В. А. Масол** инсоннинг эҳтиёжлари ва ўй-ташвишлари билан яшаш — бу ҳам мақсадимиз, ҳам жамиятимизнинг сифат жиҳатдан янги ҳолатига эришишнинг биринчи даражали шартидир, деди.

Депутатнинг фикрича, иттифоқдош республикаларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш, регионларда социал сиёсатни ўтказишда уларга кўпроқ мустақиллик бериш борасида янги тадбирлар зарур. Бу территориялар социал-иқтисодий тараққиётини бошқаришда ҳокимият маҳаллий органлари ролини амалда оширади.

Ноқоратупроқ зона қишлоқларидаги қурилишлар алоҳида аҳамиятга моликдир, деб таъкидлади СССРнинг Шимолий ва Ғарбий районларидаги қурилиш министри депутат **В. И. Решетилов**. Ана шу регионнинг бир қанча областларида социал соҳани ривожлантириш ҳозирча Умумроссия кўрсаткичларидан анча орқада қолмоқда. Министрлик корхоналари яқин йиллар ичида социал-маданий объектларни ишга туширишни жадаллаштиришлари керак. Монолит уйсозликнинг салмоғи тобора ўсиб бораверади.

Жонажон Чечен-Ингушетиямнинг меҳнаткашлари ҳам уй-жой муаммосини баҳоли қудрат ҳал этмоқдалар, деди Грознийдаги «Красний молот» машинасозлик заводи комплекс бригадаси раҳбари депутат **С. З. Умалатова**. Аммо уй-жой масаласи ҳамон ўткир бўлиб қолмоқда. Депутат битта мисол келтирди: ўтган беш йилликда қарийб беш минг кишилик коллектив 60 квартирали биргина уй қурган, холос. Шундан «Красний молот» вакиллари атиги 36 та квартира олганлар.

Қозоғистон Компартияси Кустанай область комитетининг биринчи секретари депутат **В. П. Демиденко** одамларни тайёрга айёрлик кайфиятини, муҳим масалалар, шу жумладан уй-жой проблемалари ҳал этилишини индамай кутиб туришларни бартараф этишга отлантириш депутатларнинг энг муҳим вазифасидир, деб таъкидлади. У областда партия комитетлари, маҳаллий Советлар ижроия комитетлари, хўжалик ташкилотларининг диққат-эътибори комплекс уй-жой программасини бажаришга жалб этилганлигини айтди.

КПСС XXVII съезди эълон қилган социал сиёсат менга жуда тушунарли ва яқин, деди Арманистон ССР Зангезур мис-молибден комбинати экскаваторчилари бригадири депутат **П. М. Давтян**. Қайта қуришдан умидларимиз катта. У Арманистонда социал-маданий-маиший объектлар қуришни тезлаштириш борасида кўрилаётган чора-тадбирлар тўғрисида гапириб, бу режаларни амалга ошириш қурилиш базасини мустаҳкамлашга кўп жиҳатдан боғлиқдир, деди.

Молдавия ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **И. П. Калин** республика социал соҳасини ривожлантиришдаги қийинчиликлар тўғрисида ахборот берди. Уй-жой, маданият, соғлиқни сақлаш корхоналари жуда тақчил. Республика раҳбарлари, меҳнат коллективлари фаол ҳаракат қилиш кайфиятидадирлар, деди депутат. Социал аҳамиятдаги объектларни қуришга капитал маблағлар ҳажми анча кўпайтирилди, ижара пудрати, оилавий пудрат жорий этилмоқда. Халқ депутатлари Советлари кооператив қурилишни ривожлантиришда, банкдан кредитлар олишда ўз ҳуқуқларидан кенгроқ фойдаланмоқдалар.

Анзоб кончилик-саралаш комбинати кон ишчилари комплекс бригадасининг бошлиғи депутат **С. Усмонов**нинг нутқига кўра, бу корхонада ишлаб чиқариш ва социал ишларнинг бориши чакки эмас. Эътиборга сазовор биттагина фактни айтсак, бу ерда уй-жой олишга навбат амалда йўқ.

Лекин бутун сайлов округи хусусида депутат сифатида юрагим увишади, деди ишчи. Бу ерда кўпгина муаммолар ҳал этилмаган. Бутун Тожикистонда эса социал соҳа унча ривожланмаган. Ҳолбуки, регионнинг катта имкониятлари бор. Бу ерда ортиқча меҳнат ресурслари кўп, энергия таъминоти йўлга қўйилган, катта фойдали қазилма конлари бор. Кончилик саноатини янада ривожлантириш учун ҳамма шароитлар мавжуд.

Шаҳарда уй-жой проблемасининг социал кескинлиги ҳамда муҳимлигини англаган ҳолда бир қанча муҳим ташкилий-ҳуқуқий чоралар кўрилмоқда, деди Ленинград шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси депутат **В. Я. Ходирев.**

Депутат моддий-техника базасининг ҳолатидан ташвиш билдириб, база жадал ривожланмаса кўрилган чораларнинг биронтаси ҳам натижа бермайди, деб таъкидлади.

Мамлакатимизда кўп уй-жойлар қурилмоқда, шаҳарлар, қишлоқлардаги миллион-миллион совет кишилари ҳар йили янги квартира олмоқдалар, деб таъкидлади ўз нутқида Литвадаги В. И. Ленин номли ГРЭС директори депутат **П. М. Норейка.**

Депутат ҳозир квартиралар қуриш суръатларини янада кўпайтириш учун катта имкониятлар бор, деди. Аммо бинокорлик материаллари таъминотининг етарли эмаслиги жиддий тўғаноқ бўлиб турибди. Бу муаммо яқин фурсатда ҳал этилмоғи лозим.

Сахалиндаги Корсаков денгиз савдо порти докер-механизаторлари комплекс бригадаси бошлиғи депутат **П. Н. Костюченко** гапириб, турмуш эҳтиёжларига эътиборсизлик одамларнинг кайфиятига салбий таъсир кўрсатмоқда, деб ҳақ гапни эслатди.

Корхоналари Сахалинда ишлаётган министрликлар уй-жой ва бошқа социал объектлар қуриш топшириқларини пасайтириб юбормоқда. Корхоналарнинг коллективларига ўз маблағларининг бир қисмидан социал тараққиёт манфаатлари йўлида фойдаланишга амалий ҳуқуқ бериш зарур, деб таъкидлади депутат.

Қирғизистон Министрлар Советининг Раиси депутат **А. Д. Жумагулов** республика уй-жойлар масаласи оғир аҳволда эканини айтди. Турли идоралар, биринчи навбатда Давлат агросаноат комитети ҳамда Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги шу муҳим социал муаммони ҳал этиш тўғрисида дуруст ғамхўрлик қилмаяптилар.

Нутқда принципиал масалалар юзасидан жиддий ташвиш билдирилди. Республика ҳукуматининг бошлиғи Иттифоқ органларининг мададисиз ҳозирча шу масалаларни ҳал этиб бўлмаяпти, деди. Қурилиш индустриясининг, бинокорлик материаллари саноатининг моддий-техника базаси бўшлиги қурилиш суръатлари пастлигига асосий сабаб бўлмоқда.

Свердловскдаги «СССР 60 йиллиги» уйсозлик комбинати бўёқчилари бригадири депутат **Е. П. Маряхина** ўз нутқида умумий иш учун, пировард натижа учун жиддий ташвишланаётганлигини айтди. Ҳар бир кун бизда материаллар муттасил етишмаслиги хусусида жанжал билан бошланади, деди у. Бизда энг оддий нарсалар ҳам йўқ.

Депутат қурилиш индустрияси маҳсулотлари учун янада қаттиқроқ давлат қабули жорий этилиши керак, деди.

Областда уй-жой қуриш кўпайди-ю, лекин аҳвол мушкуллигича қолмоқда, деди халқ депутатлари Оренбург область ижроия комитетининг раиси депутат **А. Г. Костенюк.** Маҳаллий Советлар одамларни уй-жой билан таъминлаш тўғрисида ғамхўрлик умумхалқ иши бўлиб қолмоғи учун янги ёндашувларни изламоқдалар.

Ҳозирги вақтда масалани шундай қўйиш керакки, квартирани шунчаки олиш эмас, балки уни олишга муносиб бўлмоқ лозим, деб таъкидлади депутат.

Иттифоқ Советининг мажлиси ёпиқ, деб эълон қилинади.

МИЛЛАТЛАР СОВЕТИДА

Соат 10 да СССР Олий Совети палаталарининг Мажлислар залида Миллатлар Советининг иккинчи мажлиси бошланди.

Депутатлар ва меҳмонлар **В. П. Никонов, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, Ю. Д. Маслюков, Д. Т. Язов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добринин** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисни Миллатлар Советининг Раиси **А. Э. Восс** очди.

Совет ва хўжалик органларининг КПСС XXVII съезди қарорлари асосида уй-жой ва маданий-маиший қурилиш программасини бажаришни таъминлаш борасидаги иши тўғрисидаги масала муҳокама қилина бошланади.

Областда, деди музокараларни очган Белоруссия Компартияси Могилев область комитетининг биринчи секретари депутат **В. С. Леонов,** уй-жой ва маданий-маиший қурилиш суръатлари ҳозирча меҳнаткашларнинг талабларидан орқада қолаётганлигини эътироф этиш керак. Қолоқликни бартараф этиш учун ҳозир кооператив ва якка тартибдаги қурилиш кенгайтирилмоқда, деб давом қилди нотиқ. 1992 йилгача қишлоқ жойларида уй-жой қуриш ҳажмини икки баравар кўпайтириш мўлжалланади. Меҳнат коллективлари ҳуқуқларини янада кенгайтириш уй-жой программасини муваффақиятли амалга оширишнинг кафолати бўлиб қолади, деб таъкидлади депутат.

ВЦСПС секретари депутат **К. Турисов** кейинги вақтларда ВЦСПС ва бошқа касаба союз органларига маҳаллий маъмурларнинг ғайриқонуний ҳаракатлари хусусида меҳнат коллективларидан кўплаб хат ва шикоятлар тушмоқда, деб уқтирди. Чунки маҳаллий маъмурлар қонунларни ҳамда меҳнат коллективларининг ҳуқуқларини бузиб, корхона ва ташкилотларнинг кучи билан қурилган уйлардаги турар жой майдонларини четга ҳам бериб юбормоқдалар. Уй-жойларни тақсимлашда ҳам қаттиқ тартиб ўрнатиш муҳим, деб таъкидлади нотиқ.

Яқин ўтмишда экономикани ривожлантиришга, халқ хўжалиги структурасида йўл қўйилган хатоликлар, ишлаб чиқариш самарадорлигининг пастлиги социал-маданий соҳани мустаҳкамлашга тўла ҳажмда маблағ ажратишга имкон бермади, деди Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари депутат **В. И. Огарок.** Лекин қурилиш ташкилотлари қувватларининг қолоқлиги оқибатида ана шу озгина маблағлар ҳам тўла-тўкис ўзлаштирилмади.

Нотиқ айрим кадрларнинг қолоқлиги ва фикрлашдаги тўмтоқлиги бугунги кунда ҳам охиригача бартараф этилмаганлигини ўзини ўзи танқид руҳида эътироф этди. Ўзбекистоннинг партия ва совет органлари ўтмишдан сабоқлар чиқариб, шу масалалардаги ишларнинг аҳволини ўзгартириш чораларини кўрмоқдалар.

Татаристон АССР Агриз районидаги Кичкетан ўрта мактаби директорининг ўринбосари депутат **Р. А. Тимербаева** кичик шаҳарлар, район марказлари ва қишлоқларда уй-жой қуриш муаммолари тўғрисида зўр қизиқиш билан гапирди. Унинг фикрича, ана шу мақсадларга ажратилаётган маблағлар одатда етишмайди. Квартира олиш учун навбатда турувчиларнинг кўплиги, кадрлар қўнимсизлигининг юқори даражаси мана шундан келиб чиқади.

СССР Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари депутат **В. Д. Даниленко** Озиқ-овқат программасини бажариш қишлоқни социал жиҳатдан қайта қуриш билан, қишлоқ меҳнаткаши учун қулайликлари шаҳарникидан қолишмайдиган ва серунум меҳнат қилишни ҳамда тегишли турмуш даражасини таъминлайдиган моддий ҳамда маданий-маиший шароитлар яратиш билан чамбарчас боғланган, деб таъкидлади. Шу йил билангина меҳнатга лаёқатли қишлоқ аҳолисининг кўчиб кетишини тўхтатиб, кадрларни қишлоққа жалб эта оламиз, деди у.

СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари депутат **В. В. Карпов** ўз нутқида союз аъзоларининг турмуши ва ижодий фаолияти учун тегишли социал-маданий шароитлар яратиш муаммоларига йиғилиш аҳлининг диққат-эътиборини қаратди. У ёзувчилар учун уй-жой ажратиш ва тақсимлашда маҳаллий Советларнинг баъзи вакиллари солаётган тўғаноқлардан далолат берувчи бир қанча мисоллар келтирди.

Депутат СССР Олий Совети фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида бир қанча таклифлар айтди.

Қозоғистонда «Уй-жой—91» программаси амалга оширила бошлаган 1987 йилдан бошлаб Қарағанда областида, менинг Темиртов шаҳримда уй-жой қурилиши айниқса жадал қулоч ёйди, деди Қарағанда металлургия комбинати домна цехининг биринчи горновойи депутат **Т. Д. Адамюсупов.** Уй-жой муаммоси нечоғлик ўткир бўлмасин, уни кўпчилик бўлиб, биргалашиб ҳал этса бўлади, деди нотиқ.

Грузия Компартияси Кутаиси шаҳар комитетининг биринчи секретари депутат **Т. В. Лордкипанидзе** шаҳарда, шунингдек умуман республикада уй-жой ҳамда социал-маданий-маиший объектларни сифатли қуриш билан боғлиқ масалалар ҳамон кескин бўлиб турибди, деди. Шу муносабат билан депутат бракка ва брак иш қилувчилар йўлига пухта ғов сифатида давлат қабули муҳим аҳамиятга эга эканини таъкидлади.

Нутқда маҳаллий директив органларга республика территориясида жойлашган Иттифоққа бўйсунувчи қурилиш ташкилотларини социал-маданий соҳа объектларини қуришга жалб этиш ҳуқуқининг берилиши Грузия социал инфраструктурасини ривожлантиришга анчагина кўмаклаша олиши мумкинлигига эътибор жалб этилди.

Эстонияни якка тартибда уй-жой қуришни суст олиб бораётганлиги учун тўғри танқид қилишмоқда, деб таъкидлади республика Фанлар академиясининг академиги депутат **К. К. Ребане.** Аҳволни тузатиш учун чоралар кўрилди-ю, аммо уларнинг ҳаммаси ҳам ишга солинмади.

Сўнгра нотиқ уй-жой программасини амалга оширишда экологик тозаликка, демографик маълумотлар аниқлигига риоя этишга эътиборни жалб қилди.

Озарбайжон ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Г. Н. Сеидов** социал инфраструктурани ривожлантириш республика учун алоҳида аҳамиятга эга, деди. Ўн минглаб оилалар мослаштирилган, путуридан кетган уйларда яшамоқдалар, мактаб, касалхоналар етишмаслиги кишини ташвишлантиради.

Партия, совет ва хўжалик органларининг иши ана шу муҳим муаммоларни ҳал этишга қаратилган, деди депутат. Зўр ташаббус билан янгича ишлаш, масъулиятдан чўчимаслик — Озарбайжон Советлари, министрликлари ва идораларининг муҳим вазифасидир.

Биз мамлакатнинг шимолий иқтисодий районида яшаётганлар учун бугун кўриб чиқилаётган масалалар муҳимдир, деди Петрозаводск 1-шаҳар касалхонаси бош врачининг ўринбосари депутат **Х. А. Переляйнен.** Кўп йиллардан бери ўлкадан мамлакатнинг марказий районларига кўпдан-кўп ёғоч-тахта юборилганлиги, жойларда эса шчит уйлар қурилганлиги уй-жой муаммоси кескинлигини чуқурлаштиради. Эндиликда ана шу шчит уй-жойлар яроқсиз ҳолга келди ва янги квартираларнинг анча қисми одамларга путурдан кетган иморатлардан кўчиб ўтишлари учун берилмоқда.

Ўтмиш социал-иқтисодий соҳада етилган муаммоларга етарли баҳо берилмаганлиги республикамиз экономикасига жуда жиддий таъсир этди, деди Туркманистон ССР Министрлар Совети Раиси депутат **А. Х. Хўжамуродов.** Шу беш йилликда бу соҳани янада юксак суръатлар билан ривожлантириш чоралари кўрилди. Шу билан бирга ўтган икки йил ичида уй-жой қуриш кооперативлари, колхозлар ва якка тартибда иморат қурувчиларнинг маблағлари ҳисобидан уй-жой қуриш планлари бажарилмади, деб эътироф этди нотиқ.

Бурятия АССРдаги «ССР Иттифоқининг 60 йиллиги» Жида вольфрам-молибден комбинатининг директори депутат **М. И. Семенов** ўз нутқида кичик шаҳарларда жойлашган корхоналарнинг уй-жой муаммоларини тилга олди.

КПСС Удмуртия область комитетининг биринчи секретари депутат **П. С. Грищенко** социал соҳани ривожлантиришдаги қолоқлик орттирилган иқтисодий имкониятдан бўшроқ фойдаланишга, кадрлар қўнимсизлиги камаймаслигига олиб келишини Автоном республика мисолида кўрсатиб берди. Уй-жой етишмаслиги ўткир муаммо. Нотиқ уни ҳал этиш учун кўрилаётган чора-тадбирлар тўғрисида муфассал гапириб берди. У қурилиш моддий-техника таъминотининг норматив методини жорий этишни таклиф қилди.

Чувашия АССР Комсомол районидаги «Красний Октябрь» колхозининг раиси депутат **В. А. Арсентьев** қишлоқдаги қурилишда қишлоқ меҳнаткашлари турмуш хусусиятини назарда тутиш зарур эканлигини эслатди. Бу ерда маҳаллий Советлар муҳим роль ўйнамоғи керак. Улар аҳоли пунктларини планлаштириш ва қуриш лойиҳаларини кўриб чиқади ва тасдиқлайди.

Депутат қишлоқ аҳолиси учун бошқа бир ҳаётий муҳим муаммо — одамларни ёқилғи билан таъминлаш муаммосини ҳам кўтариб чиқди. Печка ва сув билан иситиладиган якка тартибдаги уйлар учун кўмир сира ҳам етишмайдиган миқдорда ажратилмоқда, деди у. Автоном республика қишлоқ аҳоли пунктларини ҳеч кечиктирмай газлаштириш масалани ҳал этувчи бирдан-бир тўғри йўлдир.

Миллатлар Советининг мажлиси ёпиқ, деб эълон қилинади. **(ТАСС).**

КАДРЛАР ЎҚУВИ

Тошкентдаги Олий партия мактабининг партия, совет ва идеология кадрлари малакасини ошириш факультетида Ўзбекистон, Тожикистон ва Туркманистон қишлоқ, район партия комитетлари иккинчи секретарлари, шу республикалар партия Марказий Комитетлари ва область комитетлари ташкилий-партиявий ишлар бўлимлари масъул ходимларининг ўқуви тугади.

Машғулотларда КПСС XXVII съезди ва партия Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари қарорлари асосида партия маркса-ленинча назарияси ва сиёсатининг долзарб масалалари, ривожланаётган социализмни такомиллаштириш муаммолари, ҳаёт барча соҳаларини қайта қуришни идеологик жиҳатдан таъминлаш проблемалари ўрганилди.

Қайта қуришнинг ҳозирги босқичи совет жамиятини социал-иқтисодий ривожлантиришни, уни демократик негизда янгилашни жадаллаштириш, партия ички демократиясини чуқурлаштириш, партия интизомини мустаҳкамлаш, бошланғич партия ташкилотлари жанговарлиги кўриги ва коммунистлар аттестациясини ўтказиш, партиянинг замонавий кадрлар сиёсатини амалга ошириш, контролни ва ижрони текширишни кучайтиришнинг асосий муаммолари ҳар томонлама кўриб чиқилди.

Тингловчилар ҳузурида Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари П. К. Лучинский, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Ташкилий-партиявий ишлар бўлимининг мудири П. В. Догонкин сўзга чиқдилар.

Машғулотларда XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига тайёргарлик давридаги иш услуби ва методларини такомиллаштириш юзасидан маҳаллий партия ташкилотлари амалий фаолияти кенг кўламда ёритилди.

Ленинобод ва Самарқанд областларида партиявий ишни қайта қуриш практикаси билан танишиш, Калинин ва Тошкент районлари партия ташкилотларининг партияга қабул ва ёш коммунистлар билан ишлашдаги фаолиятини такомиллаштириш тажрибасини ўрганиш учун тингловчиларнинг кўчма амалий машғулотлари ўтказилди. Машғулотлар Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлигида, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетида ва Туркистон Ҳарбий округининг музейида олиб борилди. Тингловчилар семинар ва амалий машғулотларда партиявий, ташкилий ишни қайта қуришни амалга ошириш тажрибасини ўртоқлашдилар.

«Партия комитети — сиёсий раҳбарлик органи» ва «Замонавий партия ходими ва уни камолга етказиш йўллари» мавзуидаги мунозаралар қизғин ўтди.

Ўзбекистон, Тожикистон ва Туркманистон Компартиялари Марказий Комитетлари, министрликлар ва идораларнинг масъул ходимлари, жамоат ташкилотларининг раҳбарлари, олимлар, журналистлар билан учрашувлар бўлди. Тингловчилар Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасига бордилар. **(ЎзТАГ).**

Хўжалик ҳисоби:

ТАЖРИБА ВА МУАММОЛАР

ОЛМАЛИҚ. (Тошкент области). 26 май. (ЎзТАГ). Бу ерда бўлган республика семинар-кенгашида оғир саноат ва машинасозлик корхоналарининг хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш шароитларидаги иш тажрибаси муҳокама қилинди. Унда партия ходимлари, министрликлар, идоралар, корхоналарнинг раҳбарлари қатнашдилар. Халқ истеъмоли товарларини ишлаб чиқариш муаммолари ҳам муҳокама қилинди.

Семинар-кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. С. Икромов сўзга чиқди.

Семинар-кенгаш ишида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари А. Р. Отажонов, В. В. Судаpенков қатнашдилар.

Герберт МИС:

ЎЗБЕКИСТОННИ ЭСЛАБ ЮРАМАН

Германия Компартиясининг Раиси Герберт Мис Ўзбекистон билан танишиб бўлди. Бир ҳафта давомида у Ўзбекистоннинг қатор областларига борди, партия ходимлари, хўжалик раҳбарлари, олимлар, ишчилар ва колхозчилар билан суҳбатлашди. ГФРдан келган меҳмон саноат корхоналарида, колхоз ва совхозларда, олий ўқув юртларида бўлди, қадимий меъморчилик ёдгорликлари билан танишди, шаҳар ва қишлоқларнинг ҳозирги қиёфасини кўрди.

— Мен Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг кинофестивали ўтказилаётган вақтда Тошкентда бўлганимдан хурсандман. Ўзбекистон пойтахтини ҳақли равишда тинчлик ва дўстлик шаҳри, деб атайдилар, — деди Герберт Мис ЎзТАГ мухбирига жўнаб кетиши олдидан. — Мен республиканинг қаерида бўлмайин, ҳамма жойда қайта қуриш туфайли, совет жамиятида демократиялаш ривожланиб бораётганлиги туфайли меҳнаткашларнинг кайфияти кўтарилаётганлигини сездим. Ўзбекистон ҳақидаги энг яхши хотиралар асло эсимдан чиқмайди. Республика аҳолисига меҳнатда ва шахсий турмушда муваффақиятлар, Совет Иттифоқининг барча халқларига мустаҳкам тинчлик тилайман.

РЕСПУБЛИКА БИЛАН ТАНИШУВ

АҚШдаги «Сэйн-Фриз» деб аталган урушга қарши ташкилот президенти У. Коффин бошчилигидаги шу ташкилот делегацияси Ўзбекистон билан танишди.

26 май куни делегация аъзолари Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасини бориб кўрдилар, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасида суҳбат бўлди.

Меҳмонлар чет эллар билан дўстлик ва маданий алоқа Ўзбекистон жамияти ҳузурида ташкил этилган инглиз тили ҳаваскорлари клубининг аъзолари билан, Тошкент ёшлари вакиллари билан учрашдилар.

(ЎзТАГ).

Диққат: янгилик

Болалар ёзган биринчи китоб

Фақат болалар ижодидан ташкил топган китобни кўриш республикамиз пионер ва ўқувчиларининг узоқ йиллик орзулари эди. Бундай тажриба Москва ва Ленинград шаҳарларида синовдан муваффақиятли ўтган — болалар яратган китоблар қўлма-қўл бўлиб кетган, аммо, бизнинг республикамизда бу хайрли ишга эътибор берилмаган эди.

Ўзбекистон ёш ленинчиларининг газетаси «Ленин учқуни» ва «Юлдузча» нашриёти ўтган йили болалар учун эзгу орзуларини амалга ошириш имкониятини яратиб берди. Бу икки ижодий ташкилот ҳамкорликда «Ҳар доим бўлсин қуёш!» номли адабий конкурс эълон қилди. Улуғ Октябрнинг шонли 70 йиллик байрамига бағишланган мазкур конкурс шартида, ғолибларнинг асарлари «Юлдузча» нашриётида алоҳида китоб ҳолида нашр этилажаги айтилган эди. Унда 46 мингдан зиёд ёш ижодкор иштирок этди. Конкурс қатнашчиларининг энг яхши асарлари йил давомида «Ленин учқуни» саҳифаларида эълон қилиб борилди. Йил адоғида эса ғолибларнинг машқлари таниқли ёзувчилар, шоирлар, рассомлар томонидан сараланди ва, ниҳоят, «Ҳар доим бўлсин қуёш!» номли китоб дунёга келди.

Мазкур китобда 51 та шоирнинг шеърлари, 9та ёзувчининг ҳикояси, 33 та рассомнинг расмлари ва Андижон шаҳридаги 15-мактаб ўқувчиси Барно Турсунованинг «Кутилмаган саргузаштлар» номли қиссаси бор.

«Ленин учқуни» газетаси ва «Юлдузча» нашриёти бу хайрли ишни давом эттирмоқда. Икки ижодий ташкилот ҳамкорликда «Онажоним табиат» номли конкурс эълон қилган. ВЛКСМнинг 70 йиллик тўйига бағишланган бу конкурс шу кунларда қизғин давом этмоқда. Конкурс ғолибларининг асарлари келгуси йили «Юлдузча» нашриётида алоҳида китоб ҳолида нашр этилади.

ОСИЁ, АФРИКА ВА ЛОТИН АМЕРИКАСИ МАМЛАКАТЛАРИ КИНОФЕСТИВАЛИ · ТОШКЕНТ-88

ФАХРИЙ МЕҲМОН

Ҳиндистон парламент ишлари, ахборот ва радиоэшиттириш министри Хари Кишан Лаъл Бхагат Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари X Халқаро кинофестивалининг фахрий меҳмони сифатида 26 май куни Ўзбекистон пойтахтига келди.

Ҳиндистонлик сиёсий арбоб киноанжуман қароргоҳига ташриф буюрди, фестиваль ташкилот комитетининг раиси, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова билан учрашди.

Бўлиб ўтган суҳбат давомида министр кино соҳасида Совет—Ҳиндистон ҳамкорлиги ривожланаётганлигидан мамнуният изҳор қилди. Тошкент кинофестивалида қатнашаётган Ҳиндистон делегацияси 40 дан ортиқ киши бўлиб, у энг обрўли делегациялардандир. Кинокўрик программасига бир неча ҳинд фильми киритилган. Меҳмон буни икки мамлакат ўртасидаги анъанавий дўстлик, маданият соҳасидаги икки томонлама кенг алоқалар, совет ва ҳинд халқларининг бир-бирига чуқур қизиқиши билан изоҳлайди.

(ЎзТАГ).

ФЕСТИВАЛЬ КУНДАЛИГИ

ДЎСТЛАР ДИЙДОР КЎРИШГАНДА

Таниқли ҳинд режиссёри Гул Ананд «Ўзбекфильм» студиясига зарур иш билан келди. У Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг Тошкентда ўтаётган Халқаро кинофестивалида қатнашиш билан бирга амалий музокаралар ҳам олиб бормоқда. Келгусида биргаликда фильм яратишнинг айрим жиҳатлари аниқлаб олинди.

— «Хайрлашув бўсаси» деган шартли ном билан аталувчи лентани январь ойида суратга олабошлаймиз, — дейди йилига 800 дан ортиқ фильм яратилаётган жаҳондаги энг катта киномамлакатининг вакили Гул Ананд. — Фильм Ҳиндистоннинг баъзи социал муаммоларига бағишланган. Унда космосни ўзлаштириш соҳасида Совет — Ҳиндистон ҳамкорлиги ҳақида ҳам ҳикоя қилинади.

Икки мамлакат экран усталарининг узоқ тарихга эга бўлган ҳамдўстлиги янги картинада давом эттирилади. Келажакдаги ижодий алоқалар йилномасига эса бугун, ҳозирги киноанжуман доирасида негиз яратилмоқда. Фестивалда энг обрўли бўлган Ҳиндистон делегацияси ҳамкорликда ишлаш истиқболларини муҳокама қилиш учун ҳар қандай имкониятдан фойдаланмоқда. Чунончи, «Ўзбекистон» меҳмонхонасида биз ўзбек режиссёри Латиф Файзиев билан ҳинд продюссери Умеш Меҳра ўртасидаги яна бир қизғин суҳбатнинг гувоҳи бўлдик. Гап улар биргаликда суратга олмоқчи бўлаётган «Сизнинг навбатингиз, Раж» янги фильми ҳақида борарди. «Али бобо ва қирқ қароқчи саргузаштлари», «Севги афсонаси» сингари аввалги лентларда иштирок этган Ҳиндистон экранининг машҳур юлдузи Зинат Оммоннинг бу гал ҳам янги фильмда қатнашишига умид қилмоқдалар. Янги фильм цирк артистларига бағишланган.

— Биз мамлакатларимиз кинематографчилари ўртасидаги алоқалар янада кенгайишидан мамнунмиз, — дейди Ҳиндистон кино арбоблари уюшмасининг вице-президенти Кумар Чанан. — Бу алоқалар манфаатларнинг бирлигига, маънавий жиҳатдан яқинлигимизга ва тўла тенг ҳуқуқлиликка асосланади. Шундай бўлса ҳам, мазкур алоқалар ҳали кўнгилдагидек ривожланмаётганлигини тан олиш лозим: кино соҳасидаги 30 йиллик ҳамкорлик давомида биргаликда бор-йўғи еттита фильм яратилди. Афтидан, иш юритишдаги эски усуллар, сусткашлик ва баъзи амалдорларнинг бюрократик ёндашуви таъсир қилаётганга ўхшайди. Ҳиндистон ва Совет Иттифоқи фестиваллари маданиятларимизнинг яқинлашувига янги омил бағишлашига ишонаман. Нима учун Николай Рерих ҳақида, ҳинд рақси усталари Рукмина Деви ва Удай Шанкар билан дўстлашган буюк рус балеринаси Анна Павлова ҳақида ёки Бхилаи, Бокародаги Совет — Ҳиндистон дўстлиги қурилишлари ҳақида фильм яратиш мумкин эмас?. Ҳужжатли кино соҳасида ҳам биргаликда кўп яхши ишлар қилишимиз мумкин бўлур эди.

Мамлакатимизга олтинчи марта ташриф буюрган ҳинд кино арбоби совет киносига, жумладан Ўрта Осиё санъатига ўзининг катта қизиқиши ҳақида сўзлаб берди. Ўрта Осиё санъати Ҳиндистон томошабинига жуда яқин, деб ҳисоблайди у. Фестиваль арафасида Ҳиндистонда нашр этилган китобида у ана шу таассуротларини ўртоқлашган. Ҳозир К. Чанан янги китоби учун материал тўпламоқда. Муаллиф бу китобида Тошкент кино кўриги анъаналари ҳақида ҳикоя қилиб бериш ниятида. У кўпчилик ҳамкасбларининг фикрига қарама-қарши ўлароқ, бу галги фестивалнинг конкурс тариқасида ўтказилаётганлигини унча ишонқирамайроқ баҳоламоқда. «Тошкент анжумани жаҳонда бирдан-бир рақобатчиликдан холи бўлган халқаро кўрик эди. Кино арбоблари бу ерга, энг аввало, бир-бирларининг ижодлари хусусида янада чуқурроқ ахборот олиш учун келар эдилар. Энди эса, гарчи рақобатчилик имкониятларини инкор этмасамда, уч қитъанинг конкурсда қатнашмаётган қатор мамлакатлари кинематографиялари иккинчи ўринга тушиб қолди». Нима ҳам дердик, унинг бу фикри билан баҳслашиш мумкиндир, эҳтимол. Лекин турли масалалар юзасидан турли фикрлар, мулоҳазалар билдирилаётган фестиваль муҳити учун Чананнинг айтганлари характерлидир.

Кинокўрик уч қитъа кинематографияси мамлакатлари тараққиёти йўлини худди кўзгудагидек акс эттирмоқда деб дан бир хил эмас, кўпинча қатнашчилари. Тақдим этилган лентларнинг ҳаммаси ҳам маҳорат, ижро услуби жиҳатидан бир хил эмас, кўпинча киши кўзига жуда жўн кўринади. Бироқ энг муҳим томони шундаки, бу фильмлар халқларга тенглик ва адолат учун, янги ҳаёт қуриш учун курашда ёрдам беради. Томошабинлар эса бу халқлар ҳаёти тарихининг ўзларига унча маълум бўлмаган саҳифаларини очадилар. Ҳинд режиссёри Гоутам Гхошнинг конкурс программасида кўрсатилган «Ҳеч қаерга қилинмаган саёҳат» картинаси ана шундай лентлар жумласига киради. Бир қарияга эрга берилган қиз ҳақидаги соддагина мелодрама ўткир социал маъно касб этиб, хотин-қизларнинг жамиятдаги аҳволига, уларнинг ҳуқуқсизлигига қарши норозилик бўлиб янграйди.

Конкурс экранида Миср кинематографчиларининг «Инди ва Камелиянинг орзулари» ҳамда Бразилиянинг «Лейтенантлар мамлакати» лентлари намойиш этилди. Ҳужжатли ва қисқа метражли фильмлар программасига Куба, Сурия, Мозамбик киносанъаткорларининг асарлари киритилган. «Прок-88» клубида кинода тарихий мавзуни акс эттириш муаммоларига бағишланган мунозара авж олди.

Республика пойтахти жамоатчилиги вакиллари Чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамиятида фестиваль меҳмонлари ҳамда қатнашчилари билан учрашдилар. Бу ерда уч қитъа кино санъати ҳақида, Тошкент анжуманининг шиорига биноан унинг тинчлик, социал тараққиёт ва халқлар озодлиги учун курашдаги роли тўғрисида суҳбат борди.

Пекин киноакадемиясининг президенти, Хитой кинематографчилари уюшмасининг президенти Шень Суншен уч қитъа мамлакатлари ва айниқса ривожланаётган мамлакатлар киносанъати олға қараб жуда катта қадам ташлаганлигини таъкидлади. Унинг ривожланишига Тошкент кинофестивали ҳам хизмат қилди. Меҳмон мазкур кўрик ўз орбитасига тобора кўп мамлакатларни жалб этаётганлигидан чуқур мамнуният изҳор қилди. Хитой киноси, мамлакатда «маданий революция»га хотима берилгач, айниқса гуркираб ривожлана бошлади ва ҳозир жаҳон миқёсига чиқиб, бир неча халқаро мукофотларни қўлга киритди.

Агар Хитой Тошкент кўригида иккинчи марта иштирок этаётган бўлса, марокашлик таниқли режиссёр Сухайл Бен Барка ғурур билан ўзини фестиваль ветерани, деб атади. Турли мамлакатлардан келган ҳамкасблар билан муттасил мулоқотда бўлиш, унинг фикрича, кино санъати усталарини янги ижодий режалар билан бойитади, улар ўртасидаги икки томонлама муносабатларни ривожлантиришга кўмаклашади. Режиссёр Совет ва Марокаш кинематографчиларининг ҳамкорлигини мисол тариқасида келтирди. Бен Барка «Ўзбекфильм» киностудияси ходимлари билан ҳамкорликда фильм яратиш тўғрисидаги музокаралар ниҳоясига етиб қолганлигини хабар қилди. Совет киносининг Марокашдаги муваффақиятини қуйидаги факт ҳам тасдиқлаб турибди: шу йилнинг ўзидагина мамлакат экранларига СССРда яратилган 26 та фильм чиқарилди.

Фестиваль тобора қизғин тус олмоқда. Олдинда янги учрашувлар, танишувлар, мунозаралар...

О. КОСТРОМИНА,
Э. ТУХВАТУЛЛИНА,
В. ПРУГЕР,
ЎзТАГ мухбирлари.

● Улар Тошкент халқаро кинофестивалида иштирок этмоқдалар. 1. Ҳиндистонлик актёрлар Суреш ва Яшодхара Уберой. 2. Актриса Хон Ен Хи ва кино танқидчи Ан Сон Як (КХДР).

В. Молгачев фотолари.

МИШ-МИШ ВА ҲАҚИҚАТ

— Нима учун шакар йўқ? Мухбиримизнинг ана шу саволига республика Савдо министрлиги Озиқ-овқат маҳсулотлари бўлимининг мудири М. Г. Руденко қуйидагича жавоб қилди:

— Кейинги 20 йил мобайнида савдо тармоқларида қанд ва шакар савдосида узилиш бўлганини эслай олмайман. Лекин сўнгги пайтларда газета ва журналларда нарх белгилашнинг мавжуд системаси ислоҳ қилиниши хусусида мунозаралар авж олаётгани шакар ва қанднинг кўплаб харид қилинишига олиб келган сабаблардан биридир. Бунгача шу маҳсулотлар магазинларда бемалол турарди. Лекин яқинда матбуотда яна шу мавзуда мақолалар чиқиши ва самагон тайёрлаш кўпаётгани туфайли шакар-қандни талон билан бериш ҳақида таклиф қилинганлиги натижасида ҳам бу маҳсулот яна кўплаб харид қилина бошланди. Шу вақт ичида фондда белгиланганидан 9 минг тонна кўп шакар сотилди. Бунинг устига ҳўл мева пишди. Одамлар мураббо, консерва тайёрлай бошладилар. Бу эса қанд ва шакарга бўлган талабни ошириб юборди.

Ўзбекистонда ҳўл мева кўплиги туфайли бошқа республикаларга қараганда шакар бирмунча кам истеъмол қилинади. Тахминан йилига республикамизда киши бошига 14-15 килограммдан шакар-қанд харид қилинади. Бу рақам савдода узилишлар бўлмаган пайтда шундайлигича сақланиб қолмоқда. Бу йилги шакар-қанд фонди ҳам олдинги йилларда ажратилган фонддан кам эмас. Бу ресурслар оқилона ишлатилса аҳоли эҳтиёжини қондиришга бемалол етади.

Бундай аҳвол фақат Ўзбекистонда эмас, балки бутун мамлакатда юз берганлиги сабабли қишлоқ магазинларида ҳам шакар-қанд камайиб кетмоқда. Бунинг устига мазкур маҳсулотларни бошқа шаҳарлардаги танишбилишларга посилка қилиб жўнатиш авж олмоқда.

Шакар-қандни талон билан тарқатиш масаласи узилкесил муҳокама қилинганича йўқ. Миш-миш авж олган ҳозирги пайтда ҳар бир областга ажратилган фонд миқдоридан кунлик лимит доирасида савдо қилиш тартиби ўрнатилди. Бу соҳадаги вақтинчалик узилишлар бартараф этилади.

ЎҚУВЧИЛАРНИ АЛДАГАН КАТТАЛАР

Қирчиллама қишнинг аёзли кунларини Ю. А. Гагарин номли 12-мактаб ўқувчилари «кух-кухлаб», дағ-дағ титраб ўтказдилар. Хўш, нима учун? Ахир, мактаб биноси ўтган йил ноябрь ойида область агросаноат бирлашмасига қарашли 2-трестнинг 87,—2,-,3- кўчма колонналари томонидан қуриб «битказилганди» ку? Чунки иситиш системаси ишламаса-да, фойдаланишга топшириб юборилаверганди. Ленин йўли район ижроия комитети раиси ўринбосари Х. Алиев раислигидаги комиссия аъзолари эса иситиш системаси аҳволи билан ақалли қизиқиб ҳам кўрмадилар.

Фақат шугина бўлса-ку, бу ҳақда бутун республикага жар солишнинг ҳожати ҳам йўқ эди-я. Афсуски, бошқа талай қусурлар мактаб директори Бозор Жўраевни зир югуртириб қўйди. Районга, мутасадди ташкилотлар раҳбарлари олдига, ҳатто район халқ контроли комитетига қатнайвериб чарчади. Аммо ўзгариш кам.

Қишдан кейинги ойлар ҳам серёғин келганлиги сабабли ёмғир бошланди дегунча томдан чакки ўтарди.

— Чизмачилик кабинетидаям аҳвол шу, — дейди мактаб директори синфхоналарга бошлаб кирар экан.

Директорнинг шикоятидан кейин 3-механизациялашган кўчма колонна бош инженери А. Ёдгоров ва район бош архитектори Й. Тилововлар билан биргаликда 12-, 3-мактабларнинг янги биноси кўздан кечирилди. Қурувчиларнинг назаридан четда қолган талай камчиликлар аниқланди. Қизиғи шундаки, 12-мактаб биноси уч-тўрт ой ўтмай ремонтталаб бўлиб қолган. Деворлар сувоғи кўчиб тушган. Бундан ташқари залнинг томи очиқ, негадир уни ёпиш, шип ўрнатиш ҳақида ўйлаб кўрилмаган. Бу ишни бажариш лойиҳада ҳам, смета ҳужжатларда ҳам кўрсатилгани ҳолда қурувчилар негадир эсдан чиқаришганига ажабланасан, киши.

Мактаб устахонасидаги станокларнинг кўпи шу билим даргоҳини қурган бинокорларнинг айби билан ҳанузгача ишламасдан турибди.

— Буларни ўғирлаб кетишган,—дейди директор.— Бинокорлар ҳеч бўлмаганда мактаб радиоузелини ўрнатиб беришгандаям майлийди. Мактаб фойдаланишга топширилганидан бери анча вақт ўтган бўлсада, ҳарбий таълим кабинети учун махсус эшик ўрнатилмасдан қолган.

Спорт залида ўқитувчи Яхшибой Абдуқодиров машғулот ўтказаётган экан. Болалар волейбол ўйнашяпти. Бироқ бу ерда шовқинни камайтириш чоралари кўрилмаган. Мактабда чой қайнатиладиган титан бузуқ, қурувчилар ўрнатиб берган холодильник эса ишламайди, натижада ошхонада озиқ-овқат маҳсулотларининг сифати бузилмоқда. Наҳотки мактаб қурилишига бош-қош бўлганлар ўқитувчиларни эмас, ўқувчиларни алдагани уялишмаса?

Район марказида икки қаватли мактаб биноси қад ростлаганда меҳнаткашлар 2-механизациялашган кўчма колонна раҳбарларидан хурсанд бўлишганди. Лекин мактаб бултур 1 сентябрда ишга тушиб, унда машғулотлар бошлангач, бинокорлар ишни нега бунчалик шошилинч бажарганликлари билиниб қолди. К. Маркс номли 36-мактаб директори Бахтиёр Холиқовнинг шикоят хатидан:

«Мактаб ўқув йили бошланишидан олдин камчиликлари бўлишига қарамай сифатсиз қурилганлиги бир неча марта район партия комитетига, район ижроия комитетига айтилган эди. Лекин натижа бўлмади. Мактабда иш бошланганига кўп бўлмасдан хоналардаги линолеум ва сопол плиталар кўчиб кетди. Томда карнизлар йўқлиги сабабли ёмғир суви девордан оқиб, синфхоналарга тушмоқда. Мактабда йўл масаласи ҳозирга қадар ҳал этилмаган».

Мактаб директори, касаба союз ташкилоти раиси ва комсомол ташкилотининг секретари ташвишланиб ёзганларича бор. Мактаб ислоҳоти талабларини амалга ошириш учун, аввало, билим даргоҳларида шароитни яхшилаш кераклиги район халқ маорифи бўлими раҳбарлари (мудири Қ. Чориев, мактаблар бўйича инспектор. Д. Салимов)га равшан бўлса керак.

Комсомол 50 йиллиги номли 3-мактабнинг янги биносини қуриш ҳам чўзилгандан чўзилди. Охири 3-механизациялашган кўчма колонна бинокорлари «ишни тугалладик», деб қурилишни чала ташлаб кетдилар. Ачинарли томони шундаки, бу ўқув йилида ишга тушган барча мактаблардаги хоналарда водопровод суви йўқ, умивальникларнинг жўмраги ҳам ўрнатилмаган. 12-, 3-мактаблардаги ўқув устахоналари учун давлатнинг минглаб сўм маблағига станоклар сотиб олингани ҳолда улардан фойдаланиш бирор кишининг хаёлига келган эмас. 3-мактабдаги лабораторияларда, химия ва физика кабинетларида тажрибалар ҳамда машғулотлар ўтказиш учун кучсиз электр токи уланмаган.

Қайта қуриш ҳар бир кишидан ишга масъулият билан ёндашишни тақозо этади. Аммо Ленин йўли районы қурувчилари эскича иш юритишмоқда, ҳамон сон кетидан қувиш пайида бўлиб, сифатни унутиб қўймоқдалар. Район партия, совет ташкилотлари бундай ташвишли аҳволга объектив баҳо бериши, янгидан қурилаётган мактаблардаги жиддий нуқсонларни тезда тугатиш чораларини кўриши даркор. КПСС Марказий Комитетининг февраль Пленуми қарорларида мактабдаги шароитни яхшилаш таълим-тарбия ишини дуруст йўлга қўйишнинг асосий воситаси эканлиги алоҳида таъкидланганлигини унутмаслик лозим.

Ж. ХУШБОҚОВ,
Сурхондарё области.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ФУТБОЛ:

СИНОВЛАР ОЛДИНДА

Олий лига командалари 11-тур ўйинларини ўтказиб, танаффусга чиқишди. Турнир жадвалига назар ташласак, Киев динамочилари пешқадам бўлиб бораётганликларини кўрамиз. Улар 22 имкониятдан 17 очко жамғаришди. Вильнюснинг «Жальгирис» ва Днепропетровскнинг «Днепр» командалари 15 тадан очко тўплаб, иккинчи-учинчи ўринни эгаллаб туришибди. Ўтган йилги мамлакат чемпиони Москва спартакчилари ҳисобида эса 14 очко бор. Ўтган тур учрашувларида дарвозаларга 18 тўп киритилди. Майдон эгалари уч учрашувда ғалаба қозониб, уч ўйинни дуранг натижа билан якунладилар. Ҳар ҳолда барча коллективлар бир текис ўйин кўрсатишмаяпти. Донецк кончилари, Бокунинг «Нефтчи», «Қайрат» командалари жадвалнинг энг қуйи қисмидан жой олишган.

Турнир жадвалида командаларнинг ҳолати қуйидагича: (биринчи устун — командалар, иккинчи устун — ўтказилган ўйин, учинчи устун — ютуқлар сони, тўртинчи устун — дуранг, бешинчи устун — мағлубият, олтинчи устун — тўплар нисбати, еттинчи устун — очко).

«Динамо» (К.)	11	7	3	1	15—4	17
«Жальгирис»	11	6	3	2	16—11	15
«Днепр»	11	5	5	1	12— 5	15
«Зенит»	11	6	2	3	21—17	14
«Спартак»	10	5	4	1	13— 7	14
«Черноморец»	11	6	0	5	11—11	12
«Торпедо»	11	4	4	3	11—11	12
«Локомотив»	11	4	3	4	12—11	11
«Динамо» (М.)	11	4	2	5	12—15	10
«Арарат»	10	3	3	4	7— 8	9
«Металлист»	11	2	5	4	9—14	9
«Динамо» (Тб)	11	4	0	7	15—19	8
«Динамо» (М.)	10	2	4	4	9—10	8
«Шахтер»	11	2	4	5	8—12	8
«Нефтчи»	11	3	1	7	9—14	7
«Қайрат»	12	2	1	9	8—19	5

Ишқибозлар июнь ойида қизғин беллашувлар бўлиб ўтишидан хабарлари бор.

СССР терма командаси Европа чемпионатининг финал босқичи мусобақаларида иштирок этади. Мусобақалар 10-25 июнь кунлари ГФРда ўтказилади.

4 ва 5 июнь кунлари 1989 йилги СССР кубоги учун 1/16 финал учрашувлари бўлади.

28 май куни эса Москвада биллур совриннинг ҳал қилувчи баҳси ўтказилади. Бунда Москванинг «Торпедо» ва Харьковнинг «Металлист» командалари майдонга тушишади.

САФАРДАГИ ҒАЛАБА

Кеча иккинчи лиганинг Ўзбекистон зонасида навбатдаги учрашувлар ўтказилди. Ҳозирча Фарғонанинг «Нефтяник» футболчилари 14 очко билан пешқадамлик қилишмоқда. «Соҳибкор» ва «Косонсойчи»да 13 тадан очко тўпланган. «Колхозчи», «Навбаҳор», «Хонқа», «Вахш» футболчилари ҳисобида 12 тадан очко бор. Шунингдек, биринчи лига коллективлари ўртасида ҳам навбатдаги учрашувлар ўтказилди. Ягона пешқадам бўлиб турган Ставрополь динамочилари «Даугава» командасини қабул қилишса, иккинчи ўринда бораётган «Помир» футболчилари «Ростсельмаш» ўйинчиларининг меҳмони бўлдилар. Тошкентнинг «Пахтакор» командаси Ворошиловградда «Заря» коллективи билан учрашиб, 2:1 ҳисобида ғалаба қозонди.

ЧИМ ХОККЕЙ: ИККИНЧИ ВА ТЎРТИНЧИ

Голландиянинг Блумендал шаҳрида аёллар ва эркаклар командалари ўртасида Европа кубоги учун ўтказилган мусобақалар якунланди. Борисполнинг «Колос» хоккейчилари саралаш ўйинларини муваффақиятли ўтказишди. Ҳал қилувчи ўйинда эса майдон эгаларининг «Амстердам» командасига 0:4 ҳисобида ютқазиб, иккинчи ўринни эгаллашди. Олмаота динамочилари эса бир ютуқ ва мағлубиятдан кейин учинчи ўрин учун курашишга мажбур бўлишди. Лекин Испаниянинг «Атлетико Тирасо» хоккейчиларига ютқазиб (1:3), тўртинчи ўринни олдилар.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

● Тингланг, томоша қилинг

27 МАЙ, ЖУМА.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МТ-I. 7.00 — «120 минут». 9.05 — Фидойи шахслар. 9.50 — «Давлат чегараси». Бадиий фильм, 7-фильм. «Аччиқ шамол», 1 ва 2-сериялар. 16.00— Янгиликлар. 16.10 — Қайта қуриш прожектори. 16.20 — Озарбайжон телевидениесининг программаси. 17.15 — Фан: назария, тажриба, практика. 17.45 — Нега ва нима учун? 18.45 — Фалсафий суҳбатлар. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.35 — Шеърият лаҳзалари. 19.40 — Катталар учун мультфильмлар. 20.00 — Минск областидаги Крупицк қишлоқ Маданият уйининг директори В. Н. Гром билан учрашув. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — 1988 йил қўшиқлари. 23.55 — Интерсигнал. 00.25 — Нигоҳ.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Илмий-оммабоп фильм. 9.35 — Музика. 10.05 — Инглиз тили. 11.05 — Тарих. 11.35 — Гинетика нима? 12.05 — Инглиз тили. 12.35 — Илмий-оммабоп фильм. 13.00 — «Синчков нигоҳ». Бадиий фильм. 14.20 — Ҳужжатли фильм. 14.40 — Янгиликлар. 14.50 — «Қилич яланғочлаб». Бадиий фильм. 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — Алоҳида эътибордаги зона. 19.00 — Саёҳатчилар клуби. 20.00 — Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Очиқ рояль. 21.15 — Агар соғлом бўлай десанг. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Хаёлий бахт». Бадиий фильм.

ЎзТВ-I. 14.30 — Фильм-концерт. 15.45 — «Хайрли соатда». Бадиий фильм. 17.20 — XV Республика адабий-лингвистик олимпиадаси. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Ўзбек тилини ўрганамиз. 18.45 — Мультфильм. 18.55 — Агросаноат: тажриба ва муаммолар. 19.30 — СССР — АҚШ: диалог давом этади. 20.00 — Ахборот. 20.20 — Ёшлик. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори.

ЎзТВ-II. 19.35 — «Пятницкая кўчасидаги қовоқхона». Бадиий фильм. 21.00 — Замондошларимиз. **Душанба. 21.30** — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Бадиий фильм.

РАДИО

Биринчи программа. 8.30 — Эстрада концерти. 9.30 — Чанг тароналари. 9.45 — «Радиотингловчилар муаммолар қўядилар, таклиф этадилар». 10.15 — Партия конференцияси олдидан ўйлар. 12.10 — «Ўзбекистон бинокори». 12.30 — «Ниҳол» дуторчи қизлар ансамблининг концерти. 12.50 — Халқ контроли радиопости 13.00 — «Ўзбекистон чорвадорлари». 13.30 — В. Толкунова ва Э. Хиль куйлайди. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.30 — Э. Носиров. «Изтироб ёшлари». Ҳикоя. 15.30 — Биргаликда куйлаймиз. 16.00 — Дўстларимиз овози. 16.45 — Бугунги Афғонистон: тинчлик сари оғир йўл. 18.15 — «Жамият, шахс ва ахлоқ». 18.30 — Халқаро Тошкент кинофестивали. 18.40 — Ленинча дўстлик байроғи остида. 19.20 — «Огонёк». 20.15 — Замондошимиз портрети. 20.30 — Халқаро Тошкент кинофестивали кундалиги. 21.00 — Концерт. 23.10 — «Юзма-юз». Радиоспектакль.

Р. — 10805.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. А. — 122. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12